

Kültürlerarası İletişim Bağlamında Suriyeli Sığınmacıların Türk Kültürü ile Etkileşimi

Dursun YILMAZ*

Mehmet Akif GÜNAY**

Öz

Bu çalışma, 2011 yılından itibaren Türkiye'ye yoğun şekilde göç eden Suriyeli sığınmacıların yerel kültürle kaynaşma süreçlerini kültürlerarası iletişim bağlamında incelemektedir. Araştırmanın amacı, İzmir ili örneğinde, sığınmacıların Türk kültürüne hangi unsurlar üzerinden etkide bulunduğunu, hangi unsurlardan etkilendiğini ve bu etkileşimlerin hangi faktörler çerçevesinde yoğunlaştığını belirlemektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak veriler toplanmıştır. İzmir'in muhtelif merkez ilçelerinde yaşayan ve Suriyeli sığınmacıların Türk kültürüyle etkileşimine dair deneyimleri bulunan 14 Türk vatandaşı (7 kadın, 7 erkek) ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma, yetkili kurumlardan alınan etik onay doğrultusunda yürütülmüştür. Katılımcılara, Suriyeli sığınmacıların Türk toplumuna uyum sürecinde yaşanan sorunlar ve kültürel etkilerini anlamaya yönelik 10 açık uçlu soru yöneltilmiş ve görüşmeler ortalama 45 dakika sürmüştür. Elde edilen bulgular, kültürlerarası iletişimde dil, din, medya, millet, mekân ve tarihsel bağların belirgin kodlar olduğunu ortaya koymuştur. Katılımcıların olumlu değerlendirmeleri, özellikle İslam birlikteliği bağlamında dil, din ve medya faktörlerinin kültürel uyumu kolaylaştırdığına vurgu yapmış ve Ensar-Muhacir kavramlarının önemini belirtmiştir. Bununla birlikte, bazı katılımcılar sığınmacıların yerel kültüre uyum sağlayamadığını, dil farklılıkları, medya temsillerinin olumsuz etkisi ve yaşam tarzı uyumsuzluklarının kültürel çatışmalara yol açtığını ifade etmiştir. Çalışma, toplumsal uyumu artırmak adına dil eğitimi, medya temsillerinde farkındalık oluşturulması, kültürel farkındalık çalışmaları ve karşılıklı anlayışı teşvik edecek politikaların geliştirilmesi gerektiğini önermektedir. Bu bağlamda, kültürel karşılaşmaların olumlu ve olumsuz yönlerini anlamak, uyum süreçlerinin geliştirilmesi, çatışmaların önlenmesi ve medyanın yapıcı rolünün sağlanması açısından kritik öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Kültürlerarası İletişim, Göç, Suriyeli Sığınmacılar, Kültürel Çatışma, Medya ve Din

The Interaction of Syrian Refugees with Turkish Culture in the Context of Intercultural Communication

Abstract

This study examines the integration processes of Syrian refugees, who have migrated to Turkey in large numbers since 2011, with the local culture within the context of intercultural communication. The aim of the research is to determine

* Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, e-mail: dursun.yilmaz@gop.edu.tr, orcid.org/0000-0001-6161-3482, Tokat, Türkiye

** Dr. Öğr. Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi, e-mail: mag-user@hotmail.com, orcid.org/0000-0003-1039-5440, Gümüşhane, Türkiye

through which elements Syrian refugees influence Turkish culture, which elements they are influenced by, and the factors that shape these interactions, using the case of İzmir province. A qualitative research method was adopted, and data were collected using semi-structured interviews. Interviews were conducted with 14 Turkish citizens (7 women, 7 men) residing in various central districts of İzmir, where Syrian refugees are densely populated. The research was carried out in accordance with ethical approval obtained from the relevant authorities. Participants were asked 10 open-ended questions regarding the challenges and cultural impacts of Syrian refugees' adaptation to Turkish society, and the interviews lasted an average of 45 minutes. The findings reveal that language, religion, media, nationality, place, and historical ties are significant factors in intercultural communication. Participants' positive evaluations emphasized that language, religion, and media factors facilitate cultural adaptation, particularly within the context of Islamic unity, and highlighted the importance of the concepts of Ansar (host) and Muhajir (migrant). However, some participants stated that refugees struggle to adapt to the local culture, citing language differences, negative media representations, and lifestyle incompatibilities as sources of cultural conflict. The study suggests that language education, awareness-raising in media representations, cultural awareness activities, and policies promoting mutual understanding are necessary to enhance social cohesion. In this context, understanding the positive and negative aspects of cultural encounters is critical for improving integration processes, preventing conflicts, and ensuring the constructive role of the media.

Keywords: Intercultural Communication, Migration, Syrian Refugees, Cultural Conflict, Media and Religion

ATIF: Yılmaz, D. ve Günay, M. A. (2025). Kültürlerarası iletişim bağlamında Suriyeli sığınmacıların Türk kültürü ile etkileşimi. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi (MEDİAD)*, 8(1), s. 231-261

Giriş

Kültür, “insanın toplumun bir üyesi olarak sahip olduğu ahlak, inançlar, bilgi, sanat, gelenekler gibi alışkanlıkları ve becerilerini kapsayan bir bütün” olarak tanımlanmaktadır (Taylor, 1958). Bu geniş tanım, kültürün bireysel ve kolektif yaşamın tüm boyutlarına dokunan dinamik bir olgu olduğunu ortaya koymaktadır. Kültür, yalnızca yaşamı biçimlendirmekle kalmamakta, aynı zamanda ona anlam kazandırmaktadır. Bu yönüyle kültür, bireyler ve toplumlar için korunması gereken en önemli değerlerden biri olarak öne çıkar. İnsanlık tarihi boyunca, göç olgusu kültürel etkileşimlerin temel dinamiklerinden biri olmuştur. Göç hareketleri, farklı kültürlerin bir araya gelmesini sağlayarak hem yeni fırsatlar hem de çeşitli zorluklar yaratmaktadır.

Son yıllarda, dünya genelinde artan savaşlar, siyasi baskılar ve ekonomik krizler, göçün itici gücünü oluşturmuştur. Suriye’de 2011 yılında başlayan iç savaş, milyonlarca insanın zorunlu göç etmesine neden olmuş ve Türkiye, açık kapı politikasıyla bu sığınmacıları kabul ederek tarihsel bir sorumluluk üstlenmiştir. Türkiye’nin, coğrafi konumu ve Avrupa’ya geçişlerde köprü görevi görmesi, aynı zamanda ortak inanç ve kültürel bağlara sahip olması, bu kitlesel göçün temel nedenlerinden biridir. Ancak, Suriyeli sığınmacıların kontrolsüz ve yoğun bir şekilde kabul edilmesi, toplumsal ve kültürel düzeyde karmaşık bir süreci beraberinde getirmektedir (Yılmaz & Günay, 2022, s. 117).

Farklı kültürlerin bir arada yaşamasını mümkün kılan kültürlerarası iletişim, toplumsal uyum ve etkileşim süreçlerinde kilit bir rol oynamaktadır. Karşılıklı anlayış, hoşgörü ve diyalog temelinde inşa edilmesi gereken bu iletişim biçimi, önyargılar, dil bariyerleri ve etnosentrik yaklaşımlar nedeniyle zaman zaman zorluklarla karşılaşabilmektedir (Gudykunst & Kim, 1984). Suriyeli sığınmacılar ile Türkiye’deki ev sahibi toplum arasındaki ilişkiler, yalnızca uyum süreçlerini değil, aynı zamanda kültürel çatışma ve dönüşüm dinamiklerini de gündeme getirmiştir. Bu bağlamda, göç ve kültür arasındaki etkileşimlerin kapsamlı bir şekilde incelenmesi, disiplinlerarası bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır.

Suriyeli sığınmacılar ile Türk toplumu arasındaki kültürel etkileşim süreçleri, çalışmanın ana odak noktasıdır. Etkileşimlerin hangi unsurlar üzerinden yoğunlaştığını belirlemek ve bu süreçlerin sosyokültürel yansımalarını analiz etmek, araştırmanın temel amaçları arasında yer almaktadır. Ayrıca, kültürel karşılaşmaların olumlu ve olumsuz yönlerinin incelenmesi, toplumsal uyumun güçlendirilmesi ve potansiyel çatışmaların önlenmesi açısından önemli bir katkı sağlayabilir. Bu analiz, mevcut ve gelecekteki uyum politikalarının daha etkili bir şekilde tasarlanmasına yönelik değerli bir rehber sunmayı hedeflemektedir.

1. Göç ve Kültür Etkileşimi

Göç, genellikle olumsuz yaşam koşullarının bireyleri ve toplulukları yer değiştirmeye zorladığı bir süreç olarak algılanmaktadır. Ancak tarihsel olarak göç, kültürlerin bir araya gelmesine ve iletişim kurmasına olanak sağlayan bir olgu olarak kabul edilmektedir. Küreselleşmenin ve modern iletişim araçlarının henüz mevcut olmadığı dönemlerde bile, kültürel etkileşim göçler aracılığıyla gerçekleşmiştir. Göç eden bireyler veya topluluklar, kendi kültürlerini de beraberlerinde taşımış ve gittikleri bölgelerdeki kültürlerle etkileşime geçmiştir. Bu süreç, çoğu zaman ya bir kültürel çatışma ya da kaynaşma ile sonuçlanmış ve ortaya yeni kültürel sentezler çıkmıştır (Castles, & Miller, 2008).

Türk toplumunun tarihine bakıldığında, göç kavramının merkezî bir rol oynadığı görülmektedir. Konargöçer bir yaşam biçiminden gelen Türk kültüründe, göç hem tarihsel hem de sosyal olarak derin bir öneme sahiptir. Örneğin, “vefat” kelimesi halkın dilinden ziyade, matbuatın dilidir. Halk ölüm durumuna *ahirete göçtü*, *ahirete uçtu* diyerek hem göçün ezeli hem de ebedi bir olgu olduğuna vurgu yapmaktadır (Gökalp, 2019). Ayrıca, Türk edebiyatı ve folklorunda göçe özel bir önem atfedildiği, bu olgunun halk hikâyelerinde, destanlarda ve şiirlerde sıkça işlendiği görülmektedir (Akgün, 2015, s.71-76; Keskin, 2023, s. 465).

Göçün, toplumların kültürel yapılarında ve iletişim biçimlerinde önemli değişiklikler yarattığı gerçeği, bu konunun disiplinler arası bir bakış açısıyla ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Tarih boyunca göç, yalnızca yer değiştirme değil, aynı zamanda kültürlerin birbirine eklemlenmesi ve dönüşmesi süreci olmuştur (Kroeber, 1948).

Göç Türki kültüre o kadar sinmiş bir kavramdır ki “vefat” kelimesi halkın dilinden ziyade, matbuatın dilidir. Halk ölüm durumuna *ahirete göçtü*, *ahirete uçtu* diyerek hem göçün ezeli hem de ebedi bir olgu olduğuna vurgu yapmaktadır. Tarihte Türki halklara ait bütün edebi türlerde ve folklorda göçe ayrı bir önem verilmiştir.

Literatürde kültür hakkında yüzlerce tanıma ulaşmak mümkündür. Sosyologların, antropologların üzerinde durduğu kültür, bütün sosyal bilimlerle ilişkili bir kavramdır. Fakat kültürün tıbbi, biyolojik ve zirai anlamları da gününüzde sıkça kullanılmaktadır. Kültür başlı başına geniş bir konudur. Dolayısıyla bu çalışmada başlı başına kültür konusunu işlememiş, kültüre ait genel literatür ve kültürün göçle olan ilişkisi esas alınarak Suriyeli sığınmacıların Türk kültürüyle ilişkilerine değinilmiştir. Kültürle ilgi pek çok tanım bulunmaktadır. UNESCO kültür, bir toplumu ya da toplumsal bir grubu tanımlayan belirgin maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin bileşiminden oluşan bir bütün ve sadece bilim ve edebiyatı değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir olgudur (UNESCO, 1982) şeklinde tanımlamıştır. Bu tanım kültürü en geniş manasıyla ifade etmiştir. Yani daha özeti bir topluma ait olan doğa olayları dışındaki her şey kültürdür. Cemil Meriç (1986), kültür

ve medeniyet kavramlarının pek çok yerde birbirinin yerine ikame edildiği, kavramın kimine göre eşanlamli kimine göre ise farklı anlamları olduğunu belirtmiştir. Bu konuda ilk temel ayrımı Ziya Gökalp (2013) yapmıştır. Gökalp, kültürü; toplumun özüne ait milli bir unsur olarak tanımlarken, medeniyeti daha beynelmilel, daha geniş bir kavram olarak ele almıştır. Gökalp'e göre kültürler medeniyetleri doğuran unsurlardır. Kültür ve medeniyet kavramları aynı anlamda mı farklı anlamda mı olduğu yönünde İbn-i Haldun'dan günümüze pek çok sosyoloğun tartışma alanı olmuştur. Genel kabule göre kültür, üç kısımda değerlendirilmektedir. Kurumların ve törenlerin oluşturduğu toplumsal kültür, insan yapımı nesneler ve becerilerden oluşan maddî kültür ve son olarak zihinsel kültürdür. Zihinsel kültürü 'düşünce ürünleri ve uzlaşımlar oluşturur. Antropolojinin kurucusu İngiliz bilim insanı Tylor, "Kültür ya da uygarlık, bir toplumun üyesi olarak insanoğlunun kazandığı bilgi, inançlar, sanat, ahlak, yasalar, görenekler ve tüm öteki beceri ve alışkanlıkları içeren karmaşık bütündür" (Uygunkan, 2005, s. 206) şeklinde açıklamıştır.

Kültür, topluma ait tüm değerler olarak ifade edilmişse de aslında kültürü oluşturan, aktaran geliştiren, yaygınlaştıran en önemli argüman şüphesiz dildir. Dil, kültürün taşıyıcı vasıtası olarak kabul edilmektedir. Evet, bugün toplum içinde artık kullanılmayan ya da genç neslin bilmediği bazı değerlere ancak yazılı kaynaklardan ulaşılmaktadır. Yazının temel argümanı ise dil olduğu kuşku götürmez bir gerçektir. Destanlar, masallar, türküler, ağıtlar, maniler ve hakeza tüm geçmiş toplumsal birikimin bugüne kadar gelmesi, bundan sonra gelecek nesillere de aktarılması ancak dil yolu ile mümkündür. Elbette teknolojik gelişmeler, iletişim ortamlarının çeşitlenmesi, kaynaklara ulaşmada ve saklamada önemli görev üstlenmiş olsa da sonuçta dil olmadan salt gelişen teknik imkânlar kültürel birikimin korunmasında, aktarılmasında ve geliştirilmesinde tek başına yeterli olmamaktadır.

Göç ile dil arasında çok kuvvetli bir bağ olduğu da tarihi bir gerçektir. Göç, göçerlerin olduğu kadar onlara ev sahipliği yapan yerlilerin de toplumsal hayatına tesir eden bir olgudur. Göç, birlikte yaşayabilmek olarak değerlendirilmektedir. Birlikte yaşayabilmek için de "ortak bir dil" geliştirmek gerekmektedir. Ataların ifadesi ile "insanlar konuşa konuşa, hayvanlar koklaşa koklaşa anlaşırlar" sözü göç, dil ve kültür kavramlarının birlikte değerlendirilmesi açısından oldukça önemlidir. Kavgaların çoğu insanların birbirini anlayamamasından ya da yanlış anlamasından kaynaklandığı sosyal bir realitedir. Yani bir insan kendini doğru ifade edebilmeli, karşısındaki de onu, ifade ettiği şekilde doğru anlayabilmeli ki sağlıklı bir iletişim gerçekleşebilsin. Mevlana'nın deyişi ile "senin bildiğin karşındakinin anladığı kadardır" sözü anlaşılmasa da bir kitabın manasız bir kâğıttan ibaret olduğu gerçeğidir. Dil demek iletişim demektir. Dolayısıyla göçün, göçerin ve göç edilen yerde ki toplumun hayatını etkileyen en önemli faktörün dil olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Dilin, kültür ve göç konusundaki önemini ortaya koyan birçok örnek verilebilir. Mesela sürgünle göç ettirilen Nazım Hikmet yaşamı boyunca kendi ana dilinden başka bir dil kullanmamıştır. Bir yazarın sürgün dolayısıyla yazdıklarını kendi diliyle yayımlayamaması ona verilebilecek en büyük cezadır. Özellikle de, sürgündeki bir yazar için dil yitimi, çoğu zaman kimlik yitimi ile özdeşdir (Sivri, 2016, s. 105). Son yüz yılın önemli edebiyatçılarından birisi kabul edilen Cengiz Aytmatov'un eserlerinde Kırgız yerel kültürünü evrensel bir edebiyata taşıması Rusça ile mümkün olmuştur. Aytmatov'un eserlerinin çok büyük bir bölümünü Rusça yazmış olması, Kırgız edebiyat eleştirmenleri tarafından onun bir Rus edebiyatçısı olduğu tezini öne sürmelerine neden olmaktadır (Yılmaz, 2015, ss. 250-251).

Göç olgusu, edebiyata ve sinemaya çok fazla etki ve katkıda bulunmuştur. Türk ve dünya edebiyatında konusunu göç olan çokça edebi tür bulunmaktadır. Bu edebi türlerin başında destanlar, halk hikâyeleri ve türküler gelmektedir. Hatta *Göç Edebiyatı* diye müstakil bir alan oluşmuştur. Aynı şekilde Türk ve dünya sinemasında da kültürel sayılabilecek göç temalı filmler fazlasıyla mevcuttur. Hatta Charlie Chaplin'in yönettiği Amerika'ya göçü anlatan *Şarlo Göçmen* 1917 (Chaplin & Brewer, 1917) ilk göç filmi olarak kabul edilmektedir. Gerek Türk sinemasında gerekse dünya sinemasında ve edebiyatında göçün dramatiği, trajedisi anlatılırken dile ve kültüre yabancılikten kaynaklanan problemler mizahi bir üslupla ele alınmıştır. Sözü edilen Charlie Chaplin filmleri ya da Şener Şen, Kemal Sunal, İlyas Salman gibi aktörlerin rol aldığı komedi filmleri göçle oluşan kültür çatışmalarından ve uyumsuzluklarından doğan bir mizah üzerine kurgulanmıştır.

Göç ve kültür konusunda dil ve ona bağlı unsurlardan sonra ikinci başat konu ise dindir. Din, kültürün ilk basamaklarından başlayarak aile, oymak, kabile, boy ve millet gibi tabii birliklerle hep yakın ilişki içinde bulunmuştur (Joachim, 1987, ss. 17-30). Dinlerin kendine has kültürleri bulunmaktadır. Göçer, göçeceği yere dini inançları ile birlikte gittiği için kültür etkileşiminde din ve dini simgeler önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Dil, hem maddi hem manevi hayatın idamesi açısından ne kadar önemliyse, din de manevi hayatın idamesi açısından aynı derecede önem taşımaktadır. Hatta 2018 yılı itibariyle trajedileri devam eden Myanmar'ın Arakan bölgesindeki Müslümanların yaşadıkları dram, artık dinin manevi boyutlarından çıkmış, maddi hayatın devamı noktasına gelmiş bulunmaktadır. Filistin'de, özellikle Gazze'de 2024-2025 yılı itibariyle yaşananlar, uluslararası sistemde din savaşı olarak adlandırılmasa da, toplum vicdanında bu şekilde karşılık bulduğu açıkça görülmektedir.

Göç, bireysel veya toplumsal düzeyde gerçekleşen ve din, dil, ırk ayırt etmeksizin toplumların tarihsel süreçlerinde önemli dönüşümlere yol açan bir olgudur. Ancak göç olgusunun dinsel bağlamda farklı anlamlar kazandığı da bilinmektedir. İslamiyet, Yahudilik ve diğer birçok din, göçe özel bir anlam yüklemiş ve onu inanç pratiklerinin ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirmiştir.

İslam tarihinde göç olgusu, "Hicret" kavramı etrafında şekillenmiş ve Müslüman toplum için büyük bir manevi ve tarihsel anlam taşımıştır. Hicret, yalnızca coğrafi bir yer değişikliği değil, aynı zamanda bir inanç mücadelesi ve yeni bir toplumsal düzenin başlangıcı olarak kabul edilmiştir. İslam kültüründe hicret yılı, takvimin başlangıcı olarak benimsenmiş, hicrete yüklenen anlam "yumuşak fetih" olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda hicret, İslam inanç ve kültürünün yayılması için bir fırsat sunmuş ve İslam'ın kurumsallaşma sürecinde kritik bir rol üstlenmiştir.

Benzer şekilde Yahudilikte de göç kutsal bir anlam taşımaktadır. Yahudilerin en önemli tarihsel olaylarından biri olan "Mısır'dan Çıkış" (Exodus), dini ve kültürel kimliklerinin şekillenmesinde temel bir unsur olmuştur. Canetti ve Aygen (Canetti & Aygen, 2006, s. 40), Yahudilerin göçünü inanç ekseninde değerlendirerek şu şekilde ifade etmektedir:

İsrailoğulları'nın Mısır'dan Göç'ündeki gibi, ileride kendisine ait olacak olan herkesi baştan itibaren içinde barındırır. Onların amacı Vaat Edilen Topraklardır ve bu hedefe inanmayı sürdürdükleri sürece kitledirler. Göçlerinin öyküsü inançlarının öyküsüdür. ... Göçleri, kırk yıla yayılır ve birçok hızlı, geçici kitle örneği içerir. Bunlar hakkında pek çok şey söylenebilirdi; ama

burada önemli olan hepsinin hedeflerine, vaat edilen ülkeye doğru hareket eden tek bir yavaş kitleye ait daha geniş bir kavram içinde düşünülmesidir.

Göç, yalnızca dinî değil, aynı zamanda siyasi ve kültürel değişimlerin de temel dinamiklerinden biri olmuştur. Özellikle Kavimler Göçü, Avrupa'nın siyasi ve toplumsal yapısında derin dönüşümlere yol açmıştır. Türk kavimlerinin baskısıyla batıya yönelen German toplulukları, Roma İmparatorluğu'nun zayıflamasına ve 395 yılında Doğu ve Batı Roma olarak ikiye ayrılmasına neden olmuştur. Bu süreçte, German kavimleri Hristiyanlık ile tanışmış ve zamanla bu dini benimseyerek Avrupa'daki Hristiyanlık yayılımına önemli katkılar sağlamışlardır (Şakiroğlu, 2012).

Göç olgusunun en önemli etkilerinden biri, beraberinde getirdiği kültürel, dilsel ve dinsel değişimlerdir. Göçmen toplulukların yeni coğrafyalara uyum süreçleri, sosyologlar tarafından farklı kavramlarla ele alınmaktadır. Bu bağlamda kültürel uyum, kültürel erime, kültürel gecikme, kültürel şok, kültürel çözülme, kültürel çatışma, kültürel yozlaşma ve kültürel kapalılık gibi süreçler göç eden bireylerin ve toplulukların karşılaştığı temel dinamikler olarak değerlendirilmektedir.

Günümüzde göç ve kültürel etkileşim kavramları, iletişim ve ulaşım alanındaki baş döndürücü gelişmelerle birlikte değerlendirilmelidir. Küreselleşme, geleneksel sınırları büyük ölçüde aşındırarak bilgi akışını hızlandırmış ve bireylerin farklı kültürlerle etkileşime girme olanaklarını genişletmiştir. Akıllı telefonlar ve internet erişimi, coğrafi engelleri ortadan kaldırarak kültürel etkileşimi kolaylaştırmaktadır. Bununla birlikte, bazı ülkeler belirli dijital platformlara erişimi sınırlandırarak bu etkileşimi denetim altına almaya çalışmaktadır. Ancak, gelişmiş uydu teknolojileri, küresel medya ağları ve hızla ilerleyen ulaşım imkânları, kültürel aktarım ve etkileşimin önündeki engelleri giderek daha da azaltmaktadır.

Sonuç olarak, göç olgusu tarih boyunca toplumların sosyo-kültürel, dinsel ve siyasi yapılarında köklü değişimlere neden olmuştur. Dini bağlamda hicret ve kutsal göçler, inanç sistemlerinin yayılmasında kritik roller üstlenirken, kültürel ve siyasal bağlamda göç, toplumların yeniden şekillenmesine ve yeni kimliklerin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Günümüzde küreselleşme süreci, göç ve kültürel etkileşimi hızlandırmakta, modern iletişim teknolojileri sayesinde sınırları giderek daha geçirgen hale getirmektedir.

2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, önceden hazırlanmış sorular çerçevesinde gerçekleştirilirken, katılımcıların yanıtlarına bağlı olarak görüşme akışında esneklik sağlanmasına imkân tanır (Işık & Semerci, 2019, s. 60). Bu teknik, araştırmacı ile katılımcı arasında kurulan sosyal etkileşim ve iletişim sayesinde, bireylerin deneyimlerini, düşüncelerini ve algılarını derinlemesine ortaya çıkarmayı amaçlar. Yarı yapılandırılmış görüşme, yüz yüze, telefonla, internet üzerinden veya e-posta yoluyla uygulanabilen ve özellikle sosyoloji, tıp, antropoloji gibi disiplinlerde ayrıntılı ve çok boyutlu veri toplamak için tercih edilen bir yöntemdir (Uslu & Demir, 2023, s. 292). Nitel araştırmalarda, esnek görüşme yöntemleri, araştırmacının katılımcılardan derinlemesine bilgi edinmesine olanak tanır (Creswell, 2014; Patton, 2015).

2.1. Araştırma Deseni

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde yapılandırılmıştır. Araştırmada, katılımcıların kültürel etkileşim süreçlerine dair deneyimlerini ve algılarını derinlemesine ortaya koymak amacıyla fenomenolojik desen (olgu bilim) kullanılmıştır. Fenomenoloji, bireylerin belirli bir olguyu nasıl deneyimlediklerini ve anlamlandırdıklarını incelemeye yönelik bir yaklaşımdır (Yıldırım & Şimşek, 2021, s. 68). Bu bağlamda, İzmir’de yaşayan bireylerin Suriyeli sığınmacılarla kültürel etkileşimlerine dair öznel algıları, yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmış ve tematik analiz ile çözümlenmiştir.

Araştırma soruları alanında uzman iki akademisyen tarafından kontrol edilmiştir. Yapılan düzeltmeler doğrultusunda sorular biçimlendirilmiştir. Veriler tolanmadan önce üç katılımıyla pilot çalışma yapılmıştır. Sonrasında görüşme formunun son hali oluşturulmuştur.

2.2. Araştırmanın Amacı ve Soruları

Bu çalışmanın temel amacı, Suriyeli sığınmacıların Türk kültürüyle etkileşim süreçlerini incelemek ve bu etkileşimin kültürel uyum, çatışma ve dönüşüm dinamiklerini anlamaktır. Bu amaç doğrultusunda, aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Kültürün hangi unsurları göçten etkilenmektedir?
2. Katılımcılar, kültürün önemini nasıl değerlendirmektedir?
3. Türk vatandaşları, Suriyeli sığınmacıların Türk kültürüne etkilerini nasıl değerlendirmektedir?
4. Suriyeli sığınmacıların Türk kültürüne olumlu veya olumsuz etkileri nelerdir?
5. Medya, Suriyeli sığınmacıların dini değerlerini ve Türk toplumuyla dini uyum süreçlerini nasıl etkilemektedir?

Bu sorular, yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla katılımcıların deneyimlerini ve algılarını derinlemesine ortaya çıkarmayı hedeflemektedir.

2.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın örneklemi, Türkiye’de yaşayan Türk vatandaşları arasından seçilen bireyler oluşturmaktadır. Katılımcılar, Suriyeli sığınmacıların Türk kültürüyle etkileşimine doğrudan tanıklık etmiş veya bu konuda deneyime sahip olan kişiler arasından belirlenmiştir. Bu kapsamda, İzmir ilinde yaşayan toplam 14 Türk vatandaşı (7 kadın, 7 erkek) ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar 18-45 yaş aralığındadır ve çeşitliliği sağlamak amacıyla farklı sosyoekonomik geçmişlerden bireyler seçilmiştir.

Araştırmada amaçlı örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi, belirli niteliklere sahip bireylerin özellikle seçilmesini ve araştırma konusu ile ilgili derinlemesine bilgi sağlayabilecek katılımcılara ulaşılmasını mümkün kılmaktadır. Katılımcıların seçilmesindeki temel kıstas, Suriyeli sığınmacılarla doğrudan temas ve kültürel etkileşime dair gözlem veya deneyim sahibi olmalarıdır. Bu doğrultuda, katılımcıların büyük kısmı Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerde oturmakta ya da bu mahallelerde çalışmaktadır.

Görüşmelerin gerçekleştirildiği İzmir ilçeleri Konak, Karşıyaka, Çiğli, Karabağlar ve Bornova olarak belirlenmiştir. Bu ilçeler, Suriyeli nüfusun yoğun olduğu ve kültürel etkileşimin günlük yaşamda gözlemlenebildiği alanlar olması nedeniyle özellikle seçilmiştir. İlçelerin belirlenmesinde Göç İdaresi Başkanlığı’nın güncel istatistikleri dikkate alınmıştır. Göç İdaresi Başkanlığı’nın 3 Nisan

2025 tarihli güncel verilerine göre, İzmir’de geçici koruma statüsünde bulunan kayıtlı Suriyeli sayısı 111.555 kişidir. Bu sayı, İzmir’i Türkiye genelinde en fazla Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapan dokuzuncu il konumuna getirmektedir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2025).

Görüşmeler, katılımcıların tercihinine göre ev ortamı, park, kafe ve işyeri gibi günlük hayatın doğal akışı içerisinde yer alan ortamlarda gerçekleştirilmiştir. Bu mekânların seçilme nedeni, katılımcıların kendilerini daha rahat ve özgür ifade edebileceği samimi bir görüşme ortamı sağlamaktır.

2.4. Görüşme Süreci ve Sorular

Araştırmada, veri doyum noktasına ulaşıncaya kadar katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Örneklem büyüklüğü, nitel araştırma yöntemlerinde sıklıkla kullanılan veri doyumuna kriterine göre belirlenmiştir. 14 katılımcı ile yapılan görüşmeler sonucunda, yeni verilerin tekrar etmeye başladığı ve veri doyumuna ulaşıldığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, örneklem büyüklüğü 14 katılımcı ile sınırlandırılmıştır. Görüşmeler sırasında, Suriyeli sığınmacıların Türk toplumuna uyum sürecinde yaşanan sorunlar ve sığınmacıların Türk kültürü üzerindeki etkilerini anlamaya yönelik 10 açık uçlu soru yöneltilmiştir. Görüşmeler ortalama 45 dakika sürmüştür ve katılımcıların deneyimlerini özgürce ifade etmeleri sağlanmıştır. Görüşmeler, katılımcıların tercih ettiği parklar, kafeler, işyerleri veya ev ortamlarında yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Bu yerler, katılımcıların kendilerini rahat hissetmeleri ve samimi bir ortamda görüşmelerin yapılması amacıyla seçilmiştir. Görüşmeler sırasında, katılımcıların onayı alınarak ses kaydı yapılmış ve bu kayıtlar daha sonra yazılı metinlere dönüştürülmüştür. Ayrıca, görüşme sırasında araştırmacı tarafından notlar alınmıştır.

2.5. Veri Toplama ve Analiz Süreci

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, Braun ve Clarke (2006) tarafından geliştirilen tematik analiz yöntemi doğrultusunda analiz edilmiştir. Tematik analiz, verilerde anlamlı örüntülerin (temaların) sistematik biçimde tanımlanmasını, analiz edilmesini ve raporlanmasını sağlayan esnek bir nitel analiz yöntemidir. Bu çalışmada tematik analiz süreci altı temel adımda yürütülmüştür:

1. **Verilerin Tanıma ve Ön Okuma:** Ses kayıtları dikkatlice dinlenmiş, görüşmeler eksiksiz biçimde yazıya dökülmüştür. Araştırmacı, dökümleri tekrar tekrar okuyarak verilerle derinlemesine aşinalık kazanmıştır.
2. **İlk Kodların Oluşturulması:** Katılımcı ifadelerindeki anlamlı ifadeler ve anahtar kavramlar belirlenmiş, her veri parçası anlamına uygun kısa kodlarla etiketlenmiştir (örneğin “dil bariyeri”, “ortak din”, “kültürel çatışma”, “medya temsili”, “Ensar-Muhacir vurgusu” gibi).
3. **Temaların Belirlenmesi:** Benzer veya ilişkili kodlar gruplandırılarak potansiyel temalar oluşturulmuştur. Örneğin, “dil sorunu”, “iletişim engeli” ve “anlaşmazlık” kodları “dil ve kültürel uyum” teması altında birleştirilmiştir.
4. **Temaların Gözden Geçirilmesi:** Oluşturulan temalar, tüm verilerle ilişkilendirilerek tutarlılık ve kapsayıcılık açısından yeniden gözden geçirilmiştir. Yetersiz veya örtüşen temalar birleştirilmiş ya da yeniden adlandırılmıştır.
5. **Temaların Tanımlanması ve İsimlendirilmesi:** Her temanın içeriği, temsil ettiği anlam yapısı ve katılımcı görüşlerine göre yeniden tanımlanmış ve özgün başlıklarla isimlendirilmiştir. Bu

çalışmada oluşturulan ana temalar: “Dil ve Kültürel Etkileşim”, “Dinî Ortaklık ve Uyum”, “Milliyet ve Kimlik Algısı”, “Tarihsel ve Coğrafi Bağlar” ve “Medya Temsilleri” şeklindedir.

6. **Bulguların Raporlanması:** Temalar altında yapılan analizler, katılımcı ifadeleriyle desteklenerek çalışmanın bulgular bölümünde bütüncül bir biçimde sunulmuştur.

Tematik analiz süreci boyunca katılımcı mahremiyetine özen gösterilmiş, görüşme kayıtları ve dökümler yalnızca araştırmacı tarafından erişilebilir olacak şekilde korunmuştur. Verilerin analizi, etik kurallar çerçevesinde yürütülmüştür. Bu çalışma, Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’nun 24.01.2024 tarih ve 2024/1 sayılı kararı ile etik onay almıştır.

2.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın bir diğer sınırlılığı, yalnızca İzmir ili örneklemiyle sınırlı olmasıdır. İzmir’in seçilmesinin temel nedeni, kentteki yüksek Suriyeli sığınmacı nüfusedir. Göç İdaresi Başkanlığı’nın 3 Nisan 2025 tarihli güncel verilerine göre, İzmir’de geçici koruma statüsünde bulunan kayıtlı Suriyeli sayısı 111.555 kişidir. Bu sayı, İzmir’i Türkiye genelinde en fazla Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapan dokuzuncu il konumuna getirmektedir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2025). Araştırma kapsamında seçilen ilçeler (Konak, Karşıyaka, Çiğli, Karabağlar ve Bornova), Suriyeli nüfusun yoğunlukla bulunduğu ve kültürel etkileşimin daha belirgin gözlemlenebildiği bölgeler olduğundan, örneklem seçiminde bu istatistiksel durum esas alınmıştır.

3. Bulgular

Kültürün oluşumu, yayılması ve kültürel etkileşiminde beşeri ve coğrafi pek çok faktörün etkili olduğu söylenebilir. Bu çalışmada, Suriyeli sığınmacıların Türk kültürüne hangi unsurlar üzerinden etkide bulunduğu, sığınmacıların Türk kültürünün hangi unsurlarından etkilendiği ve kültürel etkileşimin hangi unsurlar üzerinden daha yoğun gerçekleştiği değerlendirilmeye çalışılmıştır. Nitel verilerle gerçekleştirilen bu değerlendirme, kültürün temel unsurları olarak kabul edilen dil, din, millet, tarih, coğrafya ve medya çerçevesinde tematik bir yaklaşımla analiz edilmiştir. Tematik analiz yöntemi kullanılarak, katılımcıların ifadelerindeki anahtar kelimeler ve kavramlar temel alınarak kodlar oluşturulmuş ve bu kodlar bir araya getirilerek temalar belirlenmiştir.

3.1. Dil ve Kültür Etkileşimi

Dil, kültürün en temel unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir. Araştırmalar, dilin kültüre dair değerleri taşıyan, yayan, birleştiren ve koruyan bir unsur olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, dilin akarsu metaforu ile ilişkilendirilmesi, dilin kültüre etkisini anlamak için anlamlı bir analogi sunmaktadır. Tıpkı akarsuların küçük dereleri birleştirerek büyük nehirler oluşturması gibi, dil de farklı kültürel unsurları bir araya getirerek yeni anlam ve bağlamlar yaratmaktadır.

Mehmet Kaplan’a (1983) göre dil, bir milletin en temel kültürel değerlerinden biridir ve toplumsal kimliğin oluşmasında belirleyici bir rol oynar. Aynı dili konuşan bireyler, duygu ve düşüncelerini ortak bir zeminde paylaşarak “millet” bilincine ulaşırlar. Dil sadece bir iletişim aracı değil, aynı zamanda toplumun asırlardır biriktirdiği kültürel mirası ve hayat tecrübelerini yeni nesillere aktaran güçlü bir taşıyıcıdır.

Kaplan, dilin kelimelerden çok cümleler üzerinden öğrenildiğini vurgular ve yabancı kökenli kelimelerin halk tarafından benimsenerek zenginleştirildiğini ifade eder. Ona göre, yabancı kökenli kelimeleri dile tamamen yabancılaştırmak mevcut deyim ve anlatım kalıplarını yok ederek kültüre

zarar verebilir. Örneğin, “akıl” kelimesi Arapça kökenli olmasına rağmen, Türkçede pek çok deyim ve atasözünde kullanılmaktadır. Bu nedenle, dile giren kelimelerin tamamen reddedilmesi yerine, zamanla geçirdiği dönüşüm ve kültüre entegrasyonu dikkate alınmalıdır.

Kaplan ayrıca Osmanlı Türkçesinin ve Divan edebiyatının da Türk kültürünün önemli bir parçası olduğunu belirtir. Osmanlıca, Arapça ve Farsça unsurlar içerse de, Türkler tarafından benimsenmiş ve özgün bir kültür dili haline gelmiştir. Türklerin İslamiyet’i kabul etmelerinin ardından, İslam medeniyetine ait unsurları kendi kültürel dokularına işleyerek özgün bir kimlik oluşturduklarını ifade eder. Dolayısıyla, Osmanlı Türkçesini ve eski Türk edebiyatını kültürel mirastan dışlamak, tarihsel kopuşa neden olabilir (1983, ss. 35-36).

Sonuç olarak, dil yalnızca bir iletişim aracı olmanın ötesinde, bir milletin kültürel kimliğini oluşturan en temel unsurlardan biridir. Dilin korunması ve geliştirilmesi, kültürel sürekliliğin sağlanması açısından hayati öneme sahiptir.

Olumlu Yaklaşımlar: Dil, katılımcılar tarafından kültürel aktarımın bir aracı ve toplumlar arası kardeşliği pekiştiren bir unsur olarak değerlendirilmiştir. F.M., dil öğrenmenin bireysel gelişime ve toplumsal uyuma katkı sağladığını belirtirken, T.S., Arapçayı İslam dünyasında ortak bir dil olarak görmüş ve şu yorumu yapmıştır:

“İttihadi İslam ve dini bilgi alışverişi bakımından Arapçanın ortak dil olması önemli.”

Ticari bağlamda dilin etkisine dair olumlu görüş bildiren O. Y. ise, kültürel etkileşimin günlük yaşamda nasıl gerçekleştiğini şu sözlerle aktarmıştır:

“Küçük çocuklarımız onların çocuklarıyla oynayarak Arapça kelimeler öğreniyorlar, onların çocukları da Türkçe öğreniyorlar. Esnaf olarak bizler çoklarıyla anlaşabilir olduk. ‘Bızır reşet’ dediğinde tere tohumu istediğini, ‘imsek fi’ dediğinde kabız olduğunu, ‘kem’ dediğinde ‘Aşara’ deyip paramızı alıyor, ‘Şükran’ diyerek giderken ‘fi emanullah’ diyerek gönderiyoruz.”

Bu ifadeler, dilin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde kültürel zenginleşmeyi desteklediğini göstermektedir. Katılımcı N. T. de dil farklılıklarının kültürel çeşitliliği artırdığına inanarak şu yorumu yapmıştır:

“Dil farklılığının kültürün zenginleştiğini düşünüyorum. Suriyeli kardeşlerimiz Türkçeyi öğrenmeye çalışıyor, biz de Arapçayı öğrenmeye çalışıyoruz. Aramızdaki yardımlaşma kardeş olma bilincini pekiştiriyor.”

Benzer şekilde, C. K. de dilin, çözümlenmesi gereken bir sorun olarak görülse dahi, kültürel aktarımı kolaylaştıracağına dikkat çekmiş ve şu örneği vermiştir:

“Dil problemi çözüldüğü takdirde insanların birbirini anlayıp tanınması kolaylaşacaktır. Belki onlar sayesinde biz de Arapça öğrenebiliriz. Üniversitemizde Türk Dili programında yüksek lisans yapan Suriyeli bir Türkmen arkadaş vardı, şimdi İstanbul’daki bir yayınevinin dini yayınlarını Arapçaya çeviriyor. Bu sayede Türkiye’deki fikir ortamının oralara aktarılmasına katkıda bulunuyor.”

Olumsuz Yaklaşımlar: Dil Dil faktörünü olumsuz değerlendiren bazı katılımcılar, dil farklılığının toplumsal uyumu zorlaştırabileceği ve kültürel çatışmalara yol açabileceği endişesini dile getirmiştir. Bu endişeler, genellikle dilin bir kültürel aktarım aracı olmaktan ziyade, yerel kimliğe yönelik bir tehdit unsuru olarak algılanmasından kaynaklanmaktadır.

Örneğin, B. K., Suriyelilerin yalnızca dillerini değil, giyim tarzlarını da korumasının, Türk toplumunun kültürel dokusunu olumsuz etkileyebileceğini savunmuştur. Ona göre, göçle birlikte gelen kültürel farklılıklar, özellikle genç nesil üzerinde belirgin bir etki yaratmaktadır:

“Dilin yanı sıra, onların kıyafet tercihleri ve yaşam biçimleri de farklı. Bu farklılık, zamanla bizim kültürel alışkanlıklarımızı değiştirebilir, özellikle gençler üzerinde etkili olabilir. Yaşam tarzlarını açıkça yansıtıyorlar ve en önemlisi, kendi vatandaşlarımız ve İslamiyet açısından kötü örnek olabilecek giyim tercihlerine şahit oluyoruz. Örneğin, bir başörtüsü takıp altına dar kot pantolon giymek, aşırı makyaj yapmak ya da başörtüsünü tam örtmemek gibi tarzlar, onların gelişile daha yaygın hale geldi. Hatta zamanla dindar kesimin başörtü kullanımında bile bu tarz değişimler gözlenmeye başladı.”

Bu ifadeler, B.K.’nin kültürel değişimin yalnızca dil üzerinden değil, aynı zamanda kıyafet ve yaşam tarzı aracılığıyla da şekillendiğini düşündüğünü ve bu durumun yerel kültüre etkileri konusunda endişe duyduğunu göstermektedir.

Benzer şekilde, Ş. T., dil farklılığının yalnızca iletişim zorlukları yaratmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal anlaşmazlıkları da tetikleyebileceğini öne sürmüştür:

“Farklı diller konuşan insanların aynı ortamda bir arada bulunması bazen yanlış anlaşılmalara yol açabiliyor. Karşılıklı güven duygusunun zedelenmesi, dil engelinden kaynaklanan huzursuzlukları artırıyor.”

E.D. ise kültürel çatışmaların temelinde dilin ayrıştırıcı bir unsur olarak işlev görebileceğini vurgulayarak şu yorumu yapmıştır:

“Dil dolayısıyla kültürel çatışma yaşanabilir. Ortak bir dil olmadığında, insanlar birbirini anlamadığı gibi, kendini dışlanmış da hissedebilir. Bu da toplumda gerilimlere yol açabilir.”

Bazı katılımcılar, dilin toplumsal alandaki görünürlüğünün artırılmasını ise daha doğrudan bir şekilde eleştirmiştir. Örneğin, M.A., kamusal alandaki Arapça tabelaların ve iş yerlerinin yerel kimliğe zarar verdiğini düşünerek şu ifadeyi kullanmıştır:

“Arap kültürünü ülkemizde yaşatmayacağız. Kendi ülkelerinde nasıl yaşıyorlarsa öyle devam etmek istiyorlar. Dükkânları, mağazaları var, tabelaları tamamen Arapça. Bu bizi rahatsız ediyor çünkü biz kendi şehirlerimizde yabancı gibi hissetmek istemiyoruz. Bunları istemiyoruz. Ben ülkemizin cadde ve sokaklarında Arapça tabela görmek istemiyorum.”

Bu ifadeler, bazı katılımcıların, dilin yalnızca bir iletişim aracı olmadığını, aynı zamanda bir kimlik göstergesi olarak toplumda önemli bir yer tuttuğunu düşündüğünü ve bu bağlamda yerel kültüre yönelik bir tehdit algısı oluşturduğunu göstermektedir.

3.2. Din ve Kültür Etkileşimi

Din ve kültür arasındaki etkileşim, toplumsal yapının şekillenmesinde önemli bir rol oynar. Dinin kültür üzerindeki etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Ancak, kültürün oluşumunda dil mi yoksa din mi daha belirleyici olduğu sorusu kesin bir yanıt bulamamakla birlikte, dilin birikim ve aktarım aracı olması nedeniyle daha güçlü bir etkiye sahip olduğu öne sürülebilir. Bu bağlamda, Kur'an-ı Kerim'in Arapça indirilmesi ve yüksek edebi nitelikler taşıması, dinin dil ve kültür üzerindeki etkisini açıkça ortaya koymaktadır. İslam öncesi dönemde Arap edebiyatı, özellikle şiir alanında oldukça gelişmişti. Ukaz panayırlarında düzenlenen şiir yarışmalarında başarılı olan kasidelerin Kâbe duvarına asılması, bu edebi geleneğin toplumdaki önemini göstermektedir. İslam'ın gelişiyle birlikte, Kur'an'ın edebi gücü karşısında bazı şairlerin şiir yazmayı bıraktığı bilinmektedir. Örneğin, ünlü Arap şairi Lebid Bin Rebia, Kur'an'ın etkileyici gücünü gördükten sonra şiir yazmayı terk etmiştir (Diyanet Vakfı, 2003, s. 122).

Mehmet Kaplan (1983), İngiliz şair ve eleştirmen T.S. Eliot'a atıfta bulunarak kültürü, “*bir toplumun dininin somutlaşmış hali*” olarak tanımlamaktadır. Din, yalnızca inanç ve ibadetler bütünü olmanın ötesinde, toplumsal yaşamda çeşitli kültürel unsurların ortaya çıkmasına ve gelişmesine neden olur. İslamiyet özelinde, Kur'an'ın ilahi bir kelam olarak kabul edilmesi, yazıya geçirilmesi ve ezberlenmesi, Arap kültüründe dil ve sanatla ilgili birçok faaliyetin doğmasına yol açmıştır. Kur'an'ın doğru ve güzel bir şekilde okunması ve yazılması, hafızlık ve hattatlık gibi sanat dallarının gelişmesine katkıda bulunmuş ve bu alanlar yüzyıllar boyunca büyük bir değer görmüştür (Kaplan, 1983, ss. 15-17). Kur'an'ın kültürel etkileri, günümüzde de farklı toplumlar arasındaki etkileşimde kendini göstermektedir. Özellikle sığınmacılar ve ev sahibi toplum arasındaki ilişkilerde dinin birleştirici rolü öne çıkmaktadır.

Olumlu Yaklaşımlar: Katılımcılar, Katılımcılar, sığınmacıların Türk kültürüyle ilişkisini büyük ölçüde dinî ortaklık üzerinden değerlendirmiştir. Dinin, kültürel uyumu kolaylaştırıcı bir unsur olduğu vurgulanmış ve bu bağlamda olumlu görüşler dile getirilmiştir. C. K., sığınmacılarla kültürel ortaklığın din temelinde şekillendiğini belirterek şu ifadeleri kullanmıştır:

“Hepimiz din kardeşiyiz ve bugün Ensar olma görevini yerine getiriyoruz. Dinimiz bir, Rabbimiz bir, kitabımız bir. Bu kadar ortak noktamız varken, farklı diller konuşmamız kültürel olarak ayırdığımız anlamına gelmez. Aynı kültürden geldiğimizi düşünüyorum. Kısa sürede kaynaşp etle tırnak gibi olacağımıza inanıyorum. Toplumumuza büyük bir kültürel zenginlik katacaklarına eminim ve bunu şimdiden görebiliyoruz.”

C. K.'nın ifadeleri, sığınmacılarla kültürel bütünleşmeyi dinî kimlik üzerinden temellendiren bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Katılımcı, İslam'ın birleştirici gücüne vurgu yaparak, farklı dillerin ve bazı kültürel farklılıkların, ortak dinî kimlik karşısında önemsizleştiğini savunmaktadır. “Ensar olma” kavramı üzerinden tarihsel bir referans sunarak, sığınmacıları desteklemenin dinî bir sorumluluk olduğu fikrini güçlendirmektedir. Ayrıca, bu birlikteliğin zamanla toplumsal kaynaşmaya dönüşeceğini ve kültürel zenginlik yaratacağını ifade etmektedir. Bu bakış açısı, sığınmacıların ev sahibi toplumla entegrasyonunun bir tehdit değil, aksine bir fırsat olarak görülmesi gerektiğini savunan bir perspektif sunmaktadır.

Benzer şekilde, H. C. de dinin sığınmacılar ve ev sahibi toplum arasındaki ilişkiyi güçlendirdiğini belirterek şu yorumu yapmıştır:

“Suriyeliler, Türk kültürüne özellikle İslami dayanışma açısından önemli katkılar sunabilir. Onların dini hassasiyetleri ve toplumsal yardımlaşmaya verdikleri önem, ortak değerlerimizi güçlendirerek manevi bağlarımızı pekiştiriyor.”

Bu ifade, din kardeşliği kavramının kültürel uyum üzerindeki etkisini öne çıkarmaktadır. Aynı doğrultuda, F. M. de İslami yaşam biçiminin entegrasyon sürecine katkı sağladığını düşünmektedir:

“Sığınmacılar, Türkiye’deki dini anlayışa katkı sunuyor, hatta İslamiyet’i Türklerden daha iyi yaşadıklarını düşünüyorum.”

Bu yorum, kültürel entegrasyonun din temelinde olumlu bir süreç olarak ilerlediğini savunurken, aynı zamanda farklı dinî yorumların göz ardı edilmesi riskini de barındırmaktadır.

Bazı katılımcılar ise bu etkileşimi tarihsel Ensar-Muhacir kavramı üzerinden değerlendirmiştir. A. G., sığınmacıların varlığının doğrudan kültürel değişim yaratmadığını, ancak toplumun dinî değerleri açısından bir sınav niteliği taşıdığını ifade etmiştir:

“Suriyelilerin Türkiye’de bulunması doğrudan kültürü etkilemeyebilir ancak toplumun dini değerleri açısından bir sınav niteliği taşımaktadır.”

T. S. ise bu durumu tarihsel bir perspektiften ele alarak, sığınmacılarla ev sahibi toplum arasındaki ilişkinin İslam’ın ilk yıllarındaki Ensar-Muhacir ilişkisine benzediğini vurgulamıştır:

“Suriyelilerin Türkiye’deki varlığı, İslam’ın ilk yıllarındaki Ensar-Muhacir ilişkisini anımsatan bir sosyal yapıyı ortaya koymaktadır. Bu durum, Müslüman toplumlar için hem tarihsel hem de kültürel açıdan olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Ensar-Muhacir ilişkisi, yardımlaşma, hoşgörü ve dayanışma temellerine dayalıydı ve günümüzdeki benzer dinamikler, toplumsal uyumun ve karşılıklı anlayışın güçlenmesine olanak tanımaktadır. Suriyeliler, Türkiye’deki Müslüman toplumla birlikte yeni bir ortaklık ve dayanışma örneği sergileyerek hem kendi kültürlerini yaşatmakta hem de Türk toplumunun sosyal dokusuna katkı sağlamaktadırlar.”

Bu yorum, dini dayanışmanın önemini ve sığınmacıların kabul edilmesinin ahlaki bir sorumluluk olarak görülebileceğini göstermektedir.

Kültürel entegrasyon bağlamında dinî kimliğin belirleyici bir unsur olduğu görüşü de dile getirilmiştir. O. Y., dinin toplumsal kaynaşmada kritik bir rol oynadığını belirterek şu yorumu yapmıştır:

“Dil farklılığı, mutlaka kültürel ayrılığı işaret etmez; aksine, ortak bir dini kimlik, toplumsal kaynaşmayı hızlandıran güçlü bir bağ oluşturur. Örneğin, camilerdeki ortak ibadetler ve dini bayramlarda yapılan etkinlikler, Suriyeli sığınmacılar ile Türk toplumu arasında güçlü bir dayanışma ortamı yaratmaktadır. Farklı dillerin konuşuluyor olması, toplumsal yapının çeşitliliğini ve zenginliğini yansıtmakla birlikte, ortak inançlar ve dini değerler etrafında şekillenen paylaşılan kimlik, bireyler arasında güçlü bir dayanışma ve anlayış ortamı yaratır. Bu da toplumsal uyumun ve birlikte yaşama kültürünün gelişmesine katkı sağlar.”

Benzer şekilde, A. G., dinî kimliğin ulusal aidiyetten daha önemli olduğunu ileri sürmüştür:

“Müslüman kimliği, ulusal aidiyetten önce gelir; çünkü İslam, tüm Müslümanları ortak bir inanç, değerler sistemi ve kardeşlik bağı etrafında birleştirir. Bu kimlik, sadece coğrafi sınırlarla sınırlı olmayan, evrensel bir dayanışma anlayışını barındırır. Ulusal aidiyet ise, insanların belirli bir toprak parçası ya da millete olan bağlılıklarını ifade etse de, Müslüman kimliği, daha derin ve köklü bir bağ kurar. Müslümanlar, dünyadaki tüm Müslümanlarla kardeşlik ilişkisi içinde olup, bu ortak dinî kimlik, onlara küresel bir aidiyet duygusu kazandırır ve bu aidiyet, ulusal kimlikten önce gelir.”

Bu bakış açısı, kültürel uyumun temelinde dinî birlikteliğin yer aldığını ve ulusal kimliklerin ikincil düzeyde kaldığını savunmaktadır. Tüm bu ifadeler, dinin, kültürel etkileşim sürecinde güçlü bir bağlayıcı unsur olarak değerlendirildiğini ve toplumsal uyumun bu ortaklık üzerinden şekillendiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, bazı katılımcılar sığınmacıların İslam'ı yaşama biçimlerine dair olumsuz görüşler dile getirmiştir.

Olumsuz Görüşler: Bazı katılımcılar, sığınmacıların İslam'ı yaşama biçimlerini olumsuz değerlendirmiştir. Bu katılımcılara göre, Suriyelilerin yaşam tarzı İslamiyet ile bağdaşmamakta ve bu durum toplumda olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Ş.T., özellikle Suriyeli zenginlerin İstanbul'daki şatafatlı yaşam tarzlarını, kadınların başörtüsü kullanma biçimlerini, tesettüre uygun olmayan dar pantolon giymelerini ve yoğun makyaj yapmalarını eleştirerek şu yorumu yapmıştır:

“Suriyeli zenginlerin İstanbul'daki gösterişli yaşam tarzları, kadınların giyim tarzları ve makyajları... Bence bu durum, Türk toplumuna ve İslamiyet'e kötü örnek oluyor.”

B. K. ise, özellikle genç erkeklerin, İslamiyet'e mesafeli olan Türk vatandaşlarının düşüncelerini pekiştirdiğini ifade etmiştir. M.A. ise, sığınmacıların İslam'a zarar verdiğini düşündüğünü şu şekilde dile getirmiştir:

“Bence hiçbir katkıları yok, aksine yaşam tarzları ve kadına verdikleri düşük değerle olumsuz bir etki yaratıyorlar. Müslümanlığı yanlış tanıtıyorlar ve Türkiye'de ateist sayısını artırıyorlar. Çünkü ben bile düşündüm: ‘Bunlar Müslümansa ben değilim o zaman.’ Kendilerini Arap ırkı olarak Müslümanlıkta bir adım önde görüyorlar; bu çok tuhaf. Dinimizi zorlaştırmaktan başka hiçbir şey katmadılar.”

Sonuç olarak, katılımcılar arasında din ve kültür etkileşimi konusunda hem olumlu hem de olumsuz değerlendirmeler yapılmıştır. Bir kesim, sığınmacıların Türk kültürüne İslami değerler açısından katkı sağladığını ve din kardeşliği bağlamında topluma uyum sağladıklarını düşünürken, diğer bir kesim ise sığınmacıların yaşam tarzlarının İslamiyet'e uygun olmadığını ve toplumda olumsuz etkiler yarattığını öne sürmüştür. Bu çerçevede, dinin kültürel etkileri çok boyutlu bir perspektiften ele alınmalı ve farklı toplumsal gruplar üzerindeki etkileri derinlemesine analiz edilmelidir.

3.3. Millet ve Kültür Etkileşimi

Dil ve din gibi kültürü doğrudan etkileyen unsurların yanı sıra, milliyet de kültürel etkileşimde önemli bir rol oynar. Ulus ya da millet kavramı içinde dil bir bütünlük oluştursa da, din bazen aynı olmayabilir. Bu nedenle, milliyet ve soy gibi unsurların kültürel etkileşim açısından önemli olduğu

yadsınamaz. Suriyeli sığınmacıların Türk kültürüne etkisini tespit etmeye yönelik sorulan soruya katılımcıların önemli bir kısmı, "millet" unsurunu kültürlerarası etkileşimde belirleyici bir faktör olarak dile getirmiştir. Katılımcıların sığınmacılarla olan ilişkilerinde en fazla vurgu yaptıkları tema, milliyetçilik olmuştur. Irkçı söyleme dayanan kavramların katılımcıların diline yoğun şekilde yansımaları, son yüzyıllık yakın tarih öğretilerinin bir etkisi olduğu düşüncesini kuvvetlendirmektedir. Katılımcılar, sığınmacıların yerel kültüre etkilerini milliyet ve soy bağı ile ilişkilendirerek yorumlamışlardır. Bu doğrultuda, bazı katılımcılar Türklüğü yüceltici ifadeler kullanırken, bazıları ise Arapları yermiştir.

Türklüğü Yücelten Görüşler: Katılımcıların bir kısmı, Türk milletinin yardımsever, şefkatli ve hoşgörülü bir yapıya sahip olduğunu dile getirmiştir. Bu görüşe göre, Osmanlı İmparatorluğu'ndan miras kalan hoşgörü kültürü, Suriyeli sığınmacılara karşı empati geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Katılımcılar, tarihsel geçmişin ve kültürel değerlerin, sığınmacılarla olan ilişkilerde belirleyici olduğunu ifade etmiştir. Örneğin, F. M. adlı katılımcı şu ifadeleri kullanmıştır:

"Suriyeli kardeşler her ne kadar başka bir milletten olsalar da Müslüman olmaları ve bir olan Allah'ın kulları olmaları sebebiyle onlarla birlikte zor günleri aşacağımıza inanıyorum. Arap kültürünün Türk kültürüyle uyum sağlayarak kültürel zenginliğimizi artırması, İslam birliğinin bin yıldan fazla sancaktarı olan Türkler ve Arapların bir ve beraber olmalarına bağlıdır. İnşallah bu sancılar kutlu bir doğuma vesile olur."

S. Y. ise Türklerin yardımseverliğini vurgulayarak şöyle demiştir:

"Türklerin ne kadar yardımsever bir millet olduğunu, Osmanlı'dan gelen bir hoşgörü ile beraberlik ruhu içinde yaşanılacak bir ortam olduğunu dünyaya gösteriyoruz."

Bu tür ifadeler, Türk milletinin tarihsel olarak sahip olduğu aidiyet duygusunu ve kültürel kimliğini yüceltme amacını taşımaktadır. P.A. ise devletin ve milletin şefkatini öne çıkararak şu yorumu yapmıştır:

"Suriyeliler bizim devletimize dua etsin çünkü böylesine şefkatli bir devlet ve Türk milleti var."

Burada, katılımcılar Suriyelilere karşı gösterilen hoşgörüyü bir tür kültürel üstünlük olarak değerlendirmektedir. Ancak bu görüşler, bazen Türk milletinin kendini bir 'kahraman' olarak görme eğiliminde olduğunu da gösterebilir. Diğer bir katılımcı ise, Suriyelilerin Türkler gibi vatansever, devletine ve milletine bağlı olmadığını belirterek, savaşın sebeplerinden birinin bu eksiklik olduğunu vurgulamıştır. Bu tür yorumlar, milliyetçilikle bağlantılı olarak, dışlayıcı bir yaklaşımı işaret edebilir.

Arapları Yeren Görüşler: Araplara yönelik olumsuz yorumlarda ise, özellikle Suriyeli sığınmacıların, cahil, savaştan kaçan, korkak ve güvenilmez olarak nitelendirildiği görülmüştür. B. C. adlı katılımcı, Arapları şu şekilde eleştirmiştir:

"Çok cahil ve yobaz bir millet. İnsani duyguları çok zayıf, iyilikten anlamayan, gamsız bir millet. Kendi çıkarları için her ortama uyurlar."

E. D. ise savaştan kaçanları eleştirerek şöyle demiştir:

"Vatanını bırakıp kaçanların, vatanını savunan bir ırka ancak kaçmayı ve hainliği öğretir."

Buradaki dil kullanımı, sadece milliyetçi bir tavrı değil, aynı zamanda bir “ihanet” algısını da içermektedir. Katılımcının savaş sonrası travmalara olan yaklaşımı, toplumlar arası güven eksikliğini de gözler önüne sermektedir.

Ş. T. ise Arap kültürünün Türk kültürü üzerindeki etkisini olumsuz bir şekilde değerlendirmiştir:

“Zaten Arap kültürünün etkisinden yüz yıllardır kurtulamamış olan Türk milleti, yanlış dış politikanın kurbanı olarak yeniden Arap kültürünün etkisi altına girmiştir. Beş milyon Suriyeli göçmenin etkisi, onlarca yılda temizlenemeyecek bir hal almıştır. Suriyeli göçmenlerin ülkelerinde kalarak vatanlarına sahip çıkmak yerine, kaçarak kolayı seçmeleri, Türk kültürüne olumsuz etkiler yapmıştır ve yapmaya devam etmektedir.”

S. V. ise Suriyelilerin savaştan kaçmalarını eleştirerek şu ifadeyi kullanmıştır:

“Savaştan kaçan bir milletin vatandaşı olmadığım için şükrediyorum.”

Bu görüş, milliyetçi söylemlerin ve ırkçı yorumların etkisini gösteren bir örnek olarak değerlendirilebilir. B.K. adlı katılımcı ise geçmişteki Osmanlı’ya yönelik “arkadan vurma” benzetmesi yaparak, Arapların güvenilmez olduğunu savunmuştur. Bu tür yorumlar, kültürel farklılıkları ve tarihsel bağlamları, milliyetçi ve olumsuz bir şekilde yorumlamaktadır.

Bazı katılımcılar, Suriyelilere yönelik olumsuz algılar dile getirmiştir. Literatürde göçmen toplulukların ulusal kimlik algısı içinde ‘öteki’ olarak konumlandırıldığı belirtilmektedir (Sayad, 2004). Haas vd. (2020), göçmenlerin ekonomik ve kültürel bağlamda nasıl algılandığını ve toplumsal önyargılarla nasıl şekillendiğini ele almaktadır. Bu bağlamda, katılımcıların dile getirdiği olumsuz söylemler, göçmen gruplara karşı tarihsel olarak var olan toplumsal algılarla örtüşmektedir.

Sonuç olarak katılımcıların görüşleri, milliyet ve kültür etkileşimi konusunda iki farklı yaklaşımı ortaya koymaktadır. Bir yanda, Türk milletinin yardımseverliği ve hoşgörüsü övülürken, diğer yanda Araplara yönelik olumsuz ve dışlayıcı yorumlar yapılmıştır. Bu durum, milliyetçi söylemlerin ve tarihsel algıların kültürel etkileşim üzerindeki etkisini açıkça göstermektedir. Ancak, bu tür yaklaşımların toplumsal uyumu zorlaştırabileceği ve kültürel çatışmalara yol açabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

3.4. Tarih, Coğrafya ve Kültür Etkileşimi

Mehmet Kaplan, “Tarih, dil ve edebiyat gibi bir milletin bütün fertlerinin bilmesi, benimsemesi, koruması ve geliştirmesi gereken kültür hazinelerinden biridir. Zira tarih, bir milletin hemen hemen bütün varlığına eşittir.” ifadeleriyle tarihin kültürel kimlik üzerindeki belirleyici rolüne dikkat çekmektedir (1983, ss. 48-49). Tarih, bir milletin geçmişten devraldığı mirasını, kolektif hafızasını ve kültürel sürekliliğini temsil etmektedir. Araştırmaya katılan bazı katılımcılar da tarih ve coğrafyanın, kültürel benzeşme ve uyumu artıran temel unsurlar olduğunu vurgulamış, ortak tarihi geçmişin ve coğrafi yakınlıkların kültürel etkileşimi güçlendirdiğini ifade etmiştir. Bu görüşler, toplumlar arasındaki kültürel ilişkilerin daha derinlemesine anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Araştırmaya katılan N. T., tarihsel ve coğrafi yakınlığın kültürel etkileşimdeki rolünü şu sözlerle ifade etmiştir:

“Etkileşim 1000 yıldır var zaten. O topraklardan ayrılalı bir asır bile olmadı. Kültür zaten birdi. Kültürü bozan kâfir Batı kültürüdür.”

Bu ifade, iki toplum arasındaki tarihsel ve kültürel yakınlığa vurgu yaparken, Batı kültürüne yönelik eleştirel bir tutum sergilemektedir. Katılımcı, Batı'nın etkisini kültürel bozulma olarak değerlendirmekte ve Suriyeli sığınmacılarla kültürel etkileşimi olumlu bir unsur olarak görmektedir. Ancak, Batı kültürünün bu sürece olumsuz bir yön verdiği düşüncesi, kültürel değişimin nasıl algılandığına dair farklı perspektifleri ortaya koymaktadır.

O. Y. adlı katılımcı ise, ortak tarihsel geçmişin kültürel benzerlikler üzerindeki etkisini şu şekilde açıklamıştır:

“Zaten aynı kültürü ve tarihi mirası taşıdığımız için aramızda çok büyük bir fark yok. Ancak, her toplumun başına gelebilecek menfi olaylar, maalesef Suriyeli kardeşlerimizin başına geldi. Bu yüzden onların hayata ve dünyaya yaklaşımı biraz daha ürkek ve temkinli. Bu durum, doğal olarak iki toplum arasındaki etkileşime de farklı şekillerde yansıyor.”

Katılımcı, kültürel benzerliğe ve ortak tarihsel geçmişe vurgu yapmaktadır. Suriyelilerin maruz kaldıkları olumsuzlukların onların dünya görüşünü ve Türk toplumu ile olan etkileşimlerini nasıl etkilediğine dikkat çekmektedir. Burada, ortak kültürel ve tarihsel mirasa sahip olunmasına rağmen, yaşanan travmaların bireylerin davranışlarını şekillendirdiği ve bunun iki toplum arasındaki etkileşime nasıl yansıdığına dair önemli bir içgörü sunulmaktadır.

F. M. adlı katılımcı ise tarihsel bağların önemini vurgulayarak şu ifadeleri kullanmıştır:

“Çok değil 100 yıl öncesine kadar aynı devlet çatısı altında bu kültür ve medeniyet ile birlikte iç içe yaşadık. Akriba olan şehirlerimiz var. Düne kadar uyum içindeydik de şimdi mi ayrı dünyaların insanı olduk? Sınırımızdaki komşu ve ortak bağlarımız olan bu kişilere kendimize nasıl davranılmasını istiyorsak o şekilde davranmalıyız.”

Burada katılımcı, iki halk arasındaki tarihsel ve kültürel ortaklığın sadece geçmişe ait bir miras olmadığını, aynı zamanda gelecekteki sosyal ilişkiler açısından bir sorumluluk taşıdığını ifade etmektedir. Bu bakış açısı, ortak bir geçmişe sahip iki toplumun birbirlerine karşı duydukları ahlaki ve insani sorumluluğu ortaya koymaktadır.

C. K. adlı katılımcı ise, tarihsel bağların yanı sıra coğrafi yakınlığın ve bölgesel dayanışmanın da önemine dikkat çekmiştir:

“Bizler Osmanlı gibi çok kültürlü bir devletin varisleriyiz. Ayrıca komşu Suriye devleti ile olan en uzun sınır hattımız ve halkı ile aramızdaki ilişkiler, yaşanan bu durum ve onların zorunlu göçüne ev sahipliği yapmamız, uzun vadede siyasal olarak da ekonomik olarak da bölgenin geleceği açısından faydalı olacaktır.”

Katılımcı, Suriye halkı ile olan ilişkilerin yalnızca mevcut toplumsal dinamikler açısından değil, aynı zamanda gelecekteki siyasal ve ekonomik bağlar açısından da ele alınması gerektiğini savunmaktadır. Bu değerlendirme, tarihsel ve coğrafi faktörlerin, iki toplum arasındaki kültürel etkileşimin sürekliliği açısından belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir.

Genel olarak, katılımcıların görüşleri tarih, coğrafya ve kültür arasındaki etkileşimi çok boyutlu bir perspektifle ele almaktadır. Ortak bir tarihsel miras ve coğrafi yakınlık, iki toplum arasındaki kültürel benzeşmeyi güçlendirirken, bireysel ve toplumsal deneyimler bu etkileşimin algılanış biçimini şekillendirmektedir. Kültürel sürekliliğin yanı sıra, tarihsel travmalar, toplumsal algılar ve siyasal bağlam da bu sürecin önemli bileşenleri olarak öne çıkmaktadır.

3.5. Medya, Din ve Kültür Etkileşimi

Gündem Belirleme Teorisi'ne (McCombs & Shaw, 1972) göre, medyada sunulan içerikler bireylerin tutum ve davranışlarını önemli ölçüde şekillendirmektedir. Özellikle kitlesel medyanın belirli konuları öne çıkarması, toplumda hangi meselelerin daha önemli algılanacağını belirlemekte etkili olmaktadır. Aynı şekilde, kültürel göstergebilim ve medya analizleri de (Hall vd., 1997), medyanın bireylerin algıları üzerindeki derin etkisini ortaya koymaktadır.

Geleneksel ve sosyal medyada Suriyeliler ile ilgili yapılan paylaşımlar, Türk vatandaşlarının onlara karşı tutumlarını, davranışlarını ve etkileşimlerini şekillendirmiştir. Katılımcılardan E.D., medya ve siyasetin Suriyelilere yönelik olumsuz anlatıları yayarak onlara karşı bir nefret ortamı oluşturduğunu ifade etmektedir. M.A. ise, özellikle sosyal medyada Suriyelilere dair sıkça dile getirilen komplo teorilerinin, yabancı düşmanlığını körüklediğini ve hâkim bir kanaat oluşturduğunu belirtmiştir. Bu komplo teorileri arasında, Suriyeli sığınmacıların doğum oranlarının artmasıyla gelecekte Türkiye'de çoğunluk haline gelecekleri, Türk ırkının melezleşeceği, cihatçı ya da terör bağlantılı bireyler oldukları ve ülkede güvenlik tehdidi oluşturdukları yönündeki iddialar öne çıkmaktadır.

Katılımcılar, medyada yer alan Suriyelilere yönelik olumsuz anlatılar arasında, onların çalışmadan maaş aldığı ve ücretsiz sağlık hizmetlerinden yararlandığına ilişkin paylaşımların önemli bir yer tuttuğunu vurgulamıştır. M. A. ve F. T. bu konuda şu yorumda bulunmuştur:

“Özellikle sosyal medyada, Suriyelilerin herhangi bir işte çalışmadan maaş aldığı ve ücretsiz sağlık hizmetlerinden yararlandığına dair birçok paylaşım yer almaktadır. Oysa bu yardımlar Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kurumlar tarafından sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra, bu paylaşımlar Suriyelilerin vatan, millet ve din gibi kutsal kabul edilen değerlere önem vermediği, ülkelerini savunmak yerine kaçmayı tercih ettiği, medeni ve temiz olmadıkları yönündeki ırkçı ve nefret içeren söylemleri de içermektedir. Dolaylı olarak İslam'ın ahlaki değerlerden yoksun olduğu izlenimi oluşturulmaktadır.”

Medyada Suriyelilerin yaşam tarzlarına yönelik haberler de dikkat çekmektedir. Bu haberlerde, Suriyelilerin belirli mahallelerde kavga ettiği, asayiş bozduğu veya devlet tarafından kendilerine bazı ayrıcalıklar tanındığı gibi söylemler öne çıkmaktadır. Bu tür medya içerikleri, toplumda sığınmacılara yönelik algıları şekillendirebilmekte ve önyargıları pekiştirebilmektedir. Katılımcılardan biri, medyanın Suriyelilere yönelik söylemlerinin kendisi üzerindeki etkisini şu şekilde açıklamaktadır:

“Suriyelileri trafikte ya da günlük hayatta gördüğümde, medyada sıkça karşıma çıkan söylemler nedeniyle onlara önyargılı yaklaşabiliyorum. Ancak çevremizde çok fazla Suriyeli çalıştığı için bu önyargılar zamanla yıkılabiliyor. Örneğin, onların bizimle konuşmalarında,

ülkelerindeki durum düzelince geri döneceklerini duymak, ön yargılarımızın değişmesine katkı sağlıyor.”

Türkiye'deki ana akım medya organlarında Suriyeli sığınmacılara yönelik haberler incelendiğinde, genellikle ekonomik yük, güvenlik riski ve kültürel uyumsuzluk temalarının öne çıktığı görülmektedir (Yılmaz & Günay, 2022, ss. 119-129). Gündem Belirleme Teorisi (McCombs & Shaw, 1972) bağlamında ele alındığında, bu tür haberlerin toplumdaki algıları doğrudan etkilediği söylenebilir. Medyanın Suriyelilere ilişkin olumsuz temsilleri, kamuoyunda belirli bir algı oluşturarak sosyal uyumu zorlaştırabilir ve kültürel çatışmaları derinleştirebilir.

Sosyal medyada seküler kesimler tarafından yapılan bazı paylaşımlar ise Suriyelilerin modern yaşam standartlarının dışında kaldığını, Cumhuriyet ilkelerine aykırı bir hayat tarzı benimsediğini ve suç oranlarına katkıda bulunduğunu öne sürmektedir. Ş. T. adlı katılımcı bu konuda şu yorumda bulunmuştur:

“Sosyal medyada yapılan paylaşımlar, Suriyelilerin dini temsil ettiği algısını olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle onların Türk Müslümanlığını bozarak yerine Arap kültürüne dayalı daha selefi bir İslam anlayışını getireceği iddiası, toplumsal kutuplaşmayı artırmaktadır. Bu tür söylemler, komşuluk ilişkilerini zedeleyerek toplumsal barışı tehdit etmektedir.”

Katılımcılardan P. A., medyanın etkisine dair şunları belirtmiştir:

“Türkiye’de medyayı en etkin bir şekilde kullananlar genellikle sol zihniyetli kesimlerdir. Bu gruplar, sahip oldukları dünya görüşü gereği dini değerlere mesafeli ya da bu değerlere karşıt bir duruş sergileyen insanlardır. Dolayısıyla bu kesimler, Suriyeli sığınmacılara sosyal, toplumsal ve kültürel açıdan nasıl bakıyorsa, dini açıdan da aynı şekilde bakmaktadırlar. Ayrıca, Türklerle sığınmacılar arasındaki toplumsal ve kültürel farklılıklar, olumsuz algıların büyümesine neden olabilmektedir. Örneğin, sığınmacıların sosyal hayatta gösterdiği rahatlık ve aşırı özgüven, Türk vatandaşlarında tepki oluşturabilmektedir. Özellikle cami cemaati içerisinde, sığınmacıların sadece farzları kılmaları, namazı geç kılmaları ve son anda camiye gelip en ön saflara geçmek istemeleri, bazı Türk vatandaşları arasında olumsuz tepkilere yol açmaktadır. Medya, bu farklılıkları abartarak ve büyütürerek Türk vatandaşlarını sığınmacılara karşı olumsuz bir şekilde etkileyebilmektedir.”

Bu görüş, medya tarafından beslenen toplumsal kutuplaşmanın ve kültürel farklılıkların, yalnızca sığınmacılarla ilgili olumsuz algıları pekiştirmekle kalmadığını, aynı zamanda dini değerler etrafında bir ayrışmayı da derinleştirdiğini gösteriyor. P.A.’nın açıklaması, özellikle sol zihniyetin Suriyelilere bakış açısının, sığınmacıların dini pratikleriyle ilgili ön yargıları nasıl güçlendirdiğini ve bu durumun medya aracılığıyla nasıl daha geniş bir toplum kesimine yayıldığını vurgulamaktadır. Bu da, medyanın kültürel ve dini farklılıkları aşırı şekilde vurgulayarak, toplumdaki kutuplaşmayı arttırdığına dair önemli bir gösterge sunmaktadır.

Genel olarak, medya ve sosyal medya platformlarında dolaşıma giren söylemler, Suriyelilere yönelik önyargıları ve algıları şekillendirmekte; bu süreçte dinsel ve kültürel ayrışma, yabancı düşmanlığı ve toplumsal kutuplaşmayı derinleştirmektedir.

4. Tartışma Bölümü

4.1. Dil ve Kültür Etkileşimi

Dil, kültürel etkileşimin temel araçlarından biridir ve kültürlerin bir arada yaşadığı toplumlarda dilsel etkileşim, kültürel kimliklerin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Yapılan bulgular, dilsel etkileşimin, farklı kültürel gruplar arasında iletişim kurma ve sosyal uyum sağlama açısından kritik bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, Avusturalya'daki Aborjin ve Avrupalı yerleşimciler arasında dilsel etkileşim, yalnızca kelime alışverişini değil, aynı zamanda kültürel değerlerin de birbirine yansımaları sağlamıştır (Harari, 2015). Bununla birlikte, dilin sadece iletişim aracı olmanın ötesinde, kültürel kimliği pekiştiren ve bir toplumun değerlerini taşıyan bir yapı olarak işlev gördüğü anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, dilin kültürle olan ilişkisi, toplumların geçmişten günümüze nasıl şekillendiğini ve kültürel çeşitliliğin nasıl korunduğunu anlamamıza olanak tanımaktadır.

4.2. Din ve Kültür Etkileşimi

Din ve kültür arasındaki etkileşim, toplumsal normların ve değerlerin şekillenmesinde belirleyici bir unsurdur. Çalışmamızın bulguları, dini inançların ve uygulamaların, kültürün genel yapısını şekillendirdiğini, aynı zamanda kültürel normlar ve davranış biçimlerinin de dinin yorumlanmasında ve uygulanmasında etkili olduğunu göstermektedir. İslam dini, Orta Doğu'da Arap kültürü ile birleşerek dini ve kültürel ritüellerin toplumsal yapının merkezinde yer almasına katkı sağlamıştır. Özellikle dil, hukuk ve edebiyat gibi alanlardaki Arap etkisi, İslam'ın erken dönemlerinde bu birleşimin güçlenmesini sağlamıştır (Esposito, 2011). Dini metinler ve inançlar, bireylerin dünya görüşlerini şekillendirirken, aynı zamanda toplumsal ilişkilerin nasıl düzenleneceğini de belirler. Bu etkileşim, bazen dinin kültürle uyum içinde harmanlandığı, bazen ise kültürün dinin yorumlanmasında farklılıklar yarattığı durumlarla karşı karşıya kalmamıza neden olmaktadır.

4.3. Millet ve Kültür Etkileşimi

Milletler arası etkileşimler, özellikle kolonizasyon ve küreselleşme süreçlerinde kültürel etkileşimi derinleştirmiştir. Çalışmamızda, milletlerin kültürel kimliklerinin, toplumsal normlarının ve değerlerinin zamanla nasıl evrildiği, farklı milletler arasındaki kültürel alışverişle şekillendiği gözlemlenmiştir. Kolonyalizm sonrası Afrika'daki kültürel dönüşüm, batılı milletlerin etkisiyle yeniden şekillenmiş ve yerel geleneklerle harmanlanarak özgün bir kültürel yapı ortaya çıkarmıştır (Aydoğan & Fidan, 2022). Bu süreç, milletlerin kültürel kimliklerinin dışsal etkilere ne kadar açık olduğunu ve buna rağmen kültürel çeşitliliğin nasıl korunabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda, milletlerin kendi kültürel özelliklerini sürdürme çabaları, karşılaştıkları dış kültürlerin etkisine nasıl karşı koyduklarıyla doğrudan ilişkilidir.

4.4. Tarih, Coğrafya ve Kültür Etkileşimi

Yaşanan gelişmeler ve coğrafi faktörler, kültürel etkileşimlerin biçimini ve yayılma hızını belirleyen önemli unsurlardır. Coğrafya, kültürel mirasın aktarılmasında bir engel ya da kolaylaştırıcı faktör olabilir. Örneğin küreselleşme, farklı kültürlerin hızlı bir şekilde etkileşimde bulunmasına neden olmuş, bunun sonucunda yeni kültürel biçimler ortaya çıkmıştır (Tuncer, 2023). Bu bulgular, coğrafyanın kültürle olan ilişkisini, tarihi olaylar ve yerel iklim koşullarının

toplumların kültürel yapılarını şekillendirdiği bir dinamik olarak görmemize olanak tanımaktadır. Ayrıca, tarihsel olaylar, kültürel etkileşimleri sadece geçici bir süreç olarak değil, kültürel kimliğin oluşumunda kalıcı izler bırakacak bir biçimde etkileyebilmiştir. Bu etkileşimin örnekleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun çok kültürlü yapısından, Batı Avrupa'daki Rönesans'a kadar uzanabilir.

4.5. Medya, Din ve Kültür Etkileşimi

Medya, kültürel değerlerin ve dini normların topluma aktarılmasında temel araçlardan biridir. Özellikle, göç gibi kültürlerarası etkileşimlerin yoğun yaşandığı süreçlerde medya, hem pozitif hem de negatif etkileriyle öne çıkmaktadır. Göç, bireylerin ve toplulukların kendi dini inançlarını, kültürel kimliklerini ve toplumsal normlarını farklı bir kültürel bağlama taşımalarını gerektirirken; medya, bu süreçte uyum veya çatışma yaratabilen bir aracı haline gelmektedir (Aksoy, 2012).

Dini kimlikler, göçmenler için aidiyet hissinin güçlenmesine katkıda bulunan en önemli unsurlardan biridir. Özellikle Suriyeli sığınmacılar gibi İslam coğrafyasından gelen toplulukların Türk toplumu gibi yine İslam kültürüne sahip bir bağlama yerleşmesi, medya aracılığıyla ortak değerlerin güçlendirilmesini mümkün kılmaktadır (Şimşek & İçduygu, 2017). Bu bağlamda, İslam'ın Ensar-Muhacir dayanışması gibi kavramları, medyada sıklıkla vurgulanarak göçmenlere yönelik toplumsal kabulü artırmayı hedeflemiştir. Ancak medya, aynı zamanda bu süreçte nefret söylemlerinin, yanlış bilgilendirmelerin ve önyargıların yayılmasında da etkili olabilir.

Gülbüz ve Duğan (2017), sığınmacılara yönelik toplum algısında medyanın rolünü inceleyen çalışmalarında, sığınmacıların dini ve kültürel kimliklerinin medya aracılığıyla topluma yanlış veya eksik aktarıldığını belirtmiştir. Buna benzer şekilde Parlak vd. (2022, s. 972) yaptığı araştırmada Türkiye'de yaşayan Suriyeli sığınmacılar ile ilgili olarak sosyal medyada yer alan algının büyük oranda olumsuz olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum, özellikle sığınmacıların dini pratiklerinin toplumda "öteki" olarak algılanmasına neden olabilir. Araştırmaya katılan Türk vatandaşlarının bir kısmı, Suriyeli sığınmacıların dini kimliklerini medya aracılığıyla öğrenmelerine rağmen, bu kimliklerin medya tarafından abartılı veya negatif bir şekilde ele alınmasının toplumsal uyumu zorlaştırdığını ifade etmiştir.

Diğer yandan, medya araçları, sığınmacılar için topluma uyum sağlama ve yerel değerleri öğrenme süreçlerinde güçlü bir öğrenme platformu sunabilir. Özellikle Türk televizyonlarında dini bayramlar, özel dini günler veya toplumsal dayanışma gibi içeriklerin sıklıkla yer alması, sığınmacıların Türk kültürünü ve dini anlayışını daha hızlı benimsemelerine yardımcı olmaktadır (Patton, 2015). Sosyal medya ise hem sığınmacılar hem de yerel halk için iki yönlü bir öğrenme ve etkileşim ortamı sunarak kültürlerarası iletişimi desteklemektedir.

Öte yandan, medyanın göç bağlamındaki olumsuz etkileri de göz ardı edilemez. Türkiye bağlamında yapılan saha çalışmalarında, medyada yer alan bazı içeriklerin sığınmacıları dini veya kültürel açıdan homojen bir grup olarak ele aldığı ve bu grubu ekonomik yük, güvenlik riski veya toplumsal tehdit gibi algılarla ilişkilendirdiği tespit edilmiştir (Erken & Atabek, 2016). Bu tür içerikler, özellikle dini farklılıkların abartılması yoluyla toplumsal önyargıları körükleyebilir ve uyum süreçlerini zedeleyebilir.

Medya, aynı zamanda göçmenlerin kendi dini değerlerini korumaları açısından da önemlidir. Bazı çalışmalarda, Suriyeli sığınmacıların sosyal medya platformlarını kullanarak kendi dini

bayramlarını, etkinliklerini ve geleneklerini dijital ortamda yaşattıkları belirtilmiştir (Creswell, 2014). Bu durum, göçmen toplulukların kültürel ve dini kimliklerini yeni bağlamlarda yeniden inşa etmelerine olanak tanımaktadır. Ancak bu süreç, zaman zaman yerel halk tarafından yanlış anlaşılmakta ve kültürel ayrışmalara yol açabilmektedir.

Sonuç olarak, medya, din ve göç arasındaki ilişki, hem sığınmacılar hem de ev sahibi topluluklar için karmaşık bir etkileşim sürecini ifade etmektedir. Bu süreçte, medyanın pozitif işlevleri arasında dini farkındalığı artırmak, kültürel değerleri yaymak ve uyum sürecini hızlandırmak yer alırken; negatif işlevleri arasında ise önyargı, ayrımcılık ve kültürel çatışmayı tetiklemek bulunmaktadır. Türkiye gibi kitlesel göç hareketleriyle karşılaşan toplumlarda, medyanın daha kapsayıcı ve önyargısız bir dil kullanması, göçmenlerin entegrasyonunu kolaylaştıracak ve toplumsal uyumu artıracaktır.

Sonuç ve Öneriler

Bu tartışma, dil, din, millet ve coğrafya gibi faktörlerin kültürle olan etkileşimini irdeleyerek, toplumların tarihsel gelişiminde nasıl belirleyici unsurlar olduklarını ortaya koymaktadır. Her bir etkileşim biçimi, toplumsal yapıları yeniden şekillendirirken, aynı zamanda kültürlerarası ilişkilerin dinamiklerini de etkilemektedir. Araştırmanın bulguları, kültürel çeşitliliğin ve etkileşimin, yalnızca dışsal faktörlerle değil, içsel dinamiklerle de şekillendiğini ve bu süreçlerin birbirinden bağımsız değil, birbiriyle iç içe geçmiş olduğunu göstermektedir. Özellikle medya, din ve kültür arasındaki ilişki, göç ve toplumsal uyum süreçlerinde bir köprü işlevi görerek kültürel değerlerin korunması ve aktarılmasında önemli bir rol üstlenmektedir.

Katılımcıların verdikleri yanıtlar, yerel toplumun kültürle bağlantısını kurarken “din,” “dil” ve “millet” kavramlarını iç içe değerlendirdiğini göstermiştir. Katılımcıların aynı inanca mensup olmanın kültürel uyumu sağladığına yönelik ifadelerine karşın, milliyetçilik kaynaklı önyargıların nefret söylemine varan kırılmalara yol açtığı da dikkat çekmektedir. Bu durum, kültürel uyum ve çatışma süreçlerinin bir arada yaşandığı karmaşık bir ilişki yapısını ortaya koymaktadır.

Suriyeli sığınmacıların entegrasyonu, sosyal, ekonomik ve kültürel boyutlarıyla ele alınması gereken kapsamlı bir süreçtir (Şimşek & İçduygu, 2017). İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı’nın verilerine göre, 31 Aralık 2024 tarihi itibarıyla Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyeli sayısı 2 milyon 911 bin 525 olarak kaydedilmiştir (Sular, 2024). Bu rakam, 2016 yılından bu yana ilk kez 3 milyonun altına düşmüştür (Sular, 2024). Suriyeli sığınmacıların entegrasyonu, sosyal, ekonomik ve kültürel boyutlarıyla ele alınması gereken kapsamlı bir süreçtir (Şimşek & İçduygu, 2017). Bu süreçte, sığınmacıların ev sahibi toplumla uyum sağlamaları ve karşılıklı etkileşimler önem arz etmektedir. Bu bağlamda, göç ve kültür arasındaki etkileşimlerin kapsamlı bir şekilde incelenmesi, disiplinlerarası bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır.

Araştırma bulguları, Türk toplumunun insani yardım konusunda oldukça istekli olduğunu ancak sığınmacılarla aynı yaşam alanlarını paylaşmaya henüz hazır olmadığını göstermektedir (Yılmaz & Günay, 2022). Türk toplumu ile sığınmacılar arasındaki mesafenin temel nedeni, kültürel farklılıklar olarak öne çıkmaktadır. Gürbüz ve Duğan’ın (2017) çalışmasında, sığınmacıların özellikle dil kaynaklı iletişim sorunları nedeniyle yerel halkla kaynaşmada zorluk yaşadığı belirtilmiştir. Bu

durum, dil eğitiminin kültürel uyum politikalarında ne denli önemli olduğunu bir kez daha ortaya koymaktadır.

Göç İdaresi Başkanlığı (2024), gönüllü geri dönüş süreçlerini uluslararası standartlar çerçevesinde yürütmekte olup, 2016 yılından itibaren 715.645 Suriyelinin gönüllü olarak ülkelerine döndüğünü bildirmiştir. Ancak, geri dönüşlerin güvenlik, konut ve istihdam gibi temel ihtiyaçların sağlanmasıyla desteklenmesi gerektiği vurgulanmalıdır.

Öneriler:

1. Eğitim ve Dil Programları:

- Suriyeli sığınmacılar ve yerel halk arasında kültürel uyumu desteklemek için kapsamlı dil ve mesleki eğitim programları yaygınlaştırılmalıdır. Bunun için Türkiye'deki Halk Eğitim Merkezlerinde Suriyeliler için zorunlu Türkçe dil kursları düzenlenebilir.
- Çocuklar için iki dilli eğitim modelleri geliştirilerek, kültürel bağların erken yaşta kurulması sağlanabilir.

2. Sivil Toplum ve Medya Katkısı:

- Medya, nefret söylemini önleyecek kapsayıcı bir dil kullanmalı ve uyumu teşvik edici içerikler üretmelidir. Basın etik kurallarına Suriyelilere yönelik ayrımcı ifadelerin sınırlandırılması konusunda ek düzenlemeler getirilebilir.
- Sivil toplum kuruluşları, sığınmacılarla empatiyi artıran projelere öncülük etmelidir.

3. Politikalar ve Stratejiler:

- Göçmenlerin kalıcı entegrasyonuna yönelik politikalar toplumun kabul sınırlarını aşmayacak şekilde dengelenmelidir.
- Geri dönüş süreçleri, uluslararası standartlara uygun olarak yürütülmeli ve geri dönenlerin temel ihtiyaçları karşılanmalıdır.

4. Toplumsal Diyalog:

- Yerel halk ile sığınmacılar arasında kültürel etkileşimi teşvik edecek sosyal projeler geliştirilmeli ve ortak yaşam alanları artırılmalıdır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin sığınmacı politikaları, ulusal ve uluslararası dinamikler çerçevesinde şekillenmektedir. Sığınmacıların topluma entegrasyonu, eğitim, istihdam ve sosyal hizmetlere erişimlerinin artırılmasıyla güçlendirilebilir. Aynı zamanda, gönüllü geri dönüşlerin insan haklarına uygun bir şekilde yürütülmesi, sürdürülebilir bir çözüm için kritik öneme sahiptir. Bu süreçte, kitle iletişim araçları ve sosyal medyanın rolü de giderek önem kazanmaktadır. Geleneksel medya, kamuoyunun algısını yönlendirmede belirleyici bir faktör olurken, sosyal medya platformları hem sığınmacılar hem de ev sahibi toplum için karşılıklı etkileşimi artıran bir alan sağlamaktadır. Ancak, dezenformasyon ve olumsuz söylemler entegrasyonu zorlaştırabileceğinden, medya içeriklerinin sorumlu bir yaklaşımla üretilmesi ve yayılması büyük önem taşımaktadır.

Kaynakça

- Akgün, A. (2015). Edebiyatımızda göç ve göçmen edebiyatları üzerine bir değerlendirme. *Göç Dergisi (GD)*, 2(1), 69-84.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *Journal of International Social Research*, 5(20).
<https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&profile=ehost&scope=site&authtype=crawler&jrnl=13079581&AN=73442285&h=ElNPsUHGjfBuXD5wRMW2jzv9YNalCRb7COA39qKopmRqoF2j%2BHDtIUvkC9Dq%2BTjc3Jn49Pq4dK7C61vUvO5PBw%3D%3D&crl=c>
- Aydoğan, İ., & Fidan, M. S. (2022). Sömürgecilik bağlamında Afrika'da eğitim. *Africana*, 2(2), 128-149.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Canetti, E., & Aygen, G. (2006). *Kitle ve iktidar*.
https://www.academia.edu/download/63319385/Elias_Canetti_-_Kitle_ve_Iktidar20200515-107893-gqyz32.pdf
- Castles, S., & Miller, M. (2008). *Göçler çağı modern dünyada uluslararası göç hareketleri* (Bülent Uğur Bal & İbrahim Akbulut, Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Chaplin, C., & Brewer, E. (Direktörler). (1917). *Göçmen* [Video recording]. Mutual Film Corporation.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage Publications.
- Diyanet Vakfı. (2003). *Din ve İslamiyet* (C. 27). Diyanet Vakfı Yayınları.
- E. B. Taylor. (1958). *The origins of culture and religion in primitive culture*. Harper & Row.
- Erken, F., & Atabek, N. (2016). Suriye haberlerinin Türkiye basınında çerçevelenişi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 42, 77-94.
- Esposito, J. L. (2011). *The straight path*. Oxford UP.
<https://pages.uoregon.edu/aweiss/IslamGlobalForces/Esposito%20Week%201.pdf>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2025, Nisan 3). Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler – İl Bazlı İstatistikler. <https://www.goc.gov.tr>
- Gökarp, Z. (2013). *Türkleşmek İslamlaşmak muasırlaşmak*. Bilgeoğuz Yayınları.
- Gökarp, Z. (2019). *Türk töresi*. Bilge Kültür Sanat.
- Gudykunst, W. B., & Kim, Y. Y. (1984). *Communicating with strangers: An approach to intercultural communication*. Random House.
- Gürbüz, S., & Duğan, Ö. (2017). Sığınmacılarda sağlık iletişimi: Suriyeli öğretmenler üzerine bir çalışma. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 64, 479-490.
- Haas, H. D., Castles, S., & Miller, M. J. (2020). *The age of migration: International population movements in the modern world* (6th ed.). Red Globe Press.

- Hall, S., Nixon, S., & Evans, J. (1997). Representation: Cultural representations and signifying practices. SAGE Publications Limited.
- Harari, Y. N. (2015). *Sapiens: Hayvanlardan Tanrılara-insan türünün kısa bir tarihi* (E. Genç, Çev.). Gizemli Kitapçı.
- Işık, E., & Semerci, Ç. (2019). Nitel araştırmalarda veri üçgenlemesi olarak odak grup görüşmesi, bireysel görüşme ve gözlem. *Turkish Journal of Educational Studies*, 6(3), 53-66. <https://doi.org/10.33907/turkjes.607997>
- İstanbul Göç İdaresi Müdürlüğü. (2024). İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya, adres tahkikatlarından sonra Suriyelilerin sayısının 2 milyon 935 bin 742'ye düştüğünü açıkladı. <https://istanbul.goc.gov.tr/icisleri-bakani-ali-yerlikaya-adres-tahkikatlarindan-sonra-suriyelilerin-sayisinin-2-milyon-935-bin-742ye-dustugunu-acikladi>
- Joachim, W. (1987). *Din sosyolojisine giriş* (Battal İnandı, Çev.). İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Kaplan, M. (1983). *Kültür ve dil*. Dergâh Yayınları.
- Keskin, A. (2023). Göç ve folklor: Literatür ve tasnif odaklı, kuramsal bir çerçeve. *Folklor/Edebiyat*, 29(114), 459-485.
- Kroeber, A. L. (1948). *Anthropology: Race, language, culture, psychology, prehistory*. Harcourt, Brace & World, Inc.
- McCombs, M. E., & Shaw, D. L. (1972). The agenda-setting function of mass media. *Public Opinion Quarterly*, 36(2), 176-187.
- Meriç, C. (1986). *Kültürden irfana*. İnsan Yayınları.
- Parlak, İ., Çakın, Ö., & Kaya, S. (2022). Sosyal medyada sığınmacı algısı: Suriyeli sığınmacıların Türkçe Twitter hesaplarında görünümü. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-GIFDER)*, 10(2), 948-983.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & Evaluation methods: Integrating theory and practice*. Sage publications.
- Sayad, A. (2004). *The suffering of the immigrant* (D. Macey, Trans.). Polity Press.
- Sivri, M. (2016). Göç ve sürgün olgusunun kültür aktarımında ve kültürlerarası/karşılaştırmalı edebiyatta yeri ve önemi. *İçinde Göç Üzerine Yazın ve Kültür İncelemeleri* (ss. 101-107). Transnational Press London. <https://www.ceeol.com/search/chapter-detail?id=842166>
- Sular, D. (2024). Türkiye'nin aylık göç trendleri Aralık 2024. https://gocvakfi.org/turkiyenin-aylik-goc-trendleri-aralik-2024/?utm_source=chatgpt.com
- Şakiroğlu, M. H. (2012). Vatikan. *İçinde TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 42, ss. 564-568). Türkiye Diyanet Vakfı.
- Şimşek, D., & İçduygu, A. (2017). Giriş: Uluslararası göç, politika ve güvenlik. *Toplum ve Bilim*, 140, 6-10.
- Tuncer, F. F. (2023). Discussing globalization and cultural hybridization. *Universal Journal of History and Culture*, 5(2), 85-103. <https://doi.org/10.52613/ujhc.1279438>

- UNESCO. (1982). Mexico City declaration on cultural policies, world conference on cultural policies Mexico City.
<https://www.univieur.org/cuebc/downloads/PDF%20carte/01.%20Mexico%20City%20declarati on.PDF>
- Uslu, F., & Demir, E. (2023). Nitel bir veri toplama tekniği: Derinlemesine görüşme. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 40(1), 289-299.
<https://doi.org/10.32600/huefd.1184085>
- Uygunkan, S. B. (2005). Kültürleme kavramı ve televizyon. *Kurgu*, 21(1), 198-206.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.
- Yılmaz, D. (2015). *Cengiz Aytmatov kitabı*. Atlas Yayınları.
- Yılmaz, D., & Günay, M. A. (2022). Türk toplumunda Suriyeli sığınmacı algısı. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 117-139.

Intercultural Communication: Syrian Refugees' Interaction with Turkish Culture

Dursun YILMAZ*

Mehmet Akif GÜNAY**

Extended Abstract

Introduction

Migration has historically been a driving force behind cultural interactions, enabling societies to evolve through the exchange of ideas, values, and traditions. Turkey's unique geopolitical location, combined with its historical and cultural ties to Syria, positioned it as a primary destination for Syrian refugees following the 2011 Syrian Civil War. This massive influx of refugees has significantly impacted both the refugees themselves and Turkish society, creating opportunities for cultural integration and instances of sociocultural tension. This study focuses on the intercultural interactions between Syrian refugees and Turkish culture, with İzmir province serving as a case study. The aim is to explore how cultural elements are mutually influenced, identifying key factors that facilitate or hinder these interactions, while offering insights into fostering social cohesion.

Theoretical Framework

Intercultural communication involves the exchange of ideas, beliefs, and practices between individuals or groups from different cultural backgrounds. This process can lead to either cultural adaptation or conflict, depending on the nature of interactions and the level of acceptance among host communities. The study examines Syrian refugees' integration processes in Turkey by analyzing the impact of language, religion, media representations, and social structures. The research also assesses how Turkish society perceives Syrian refugees and how these perceptions are shaped by cultural and historical factors.

* Dr., Tokat Gaziosmanpaşa University, e-mail: dursun.yilmaz@gop.edu.tr, orcid.org/0000-0001-6161-3482, Tokat, Türkiye

** Assist. Prof., Gümüşhane University, e-mail: mag-user@hotmail.com, orcid.org/0000-0003-1039-5440, Gümüşhane, Türkiye

Methodology

The study employs a qualitative research approach, utilizing in-depth interviews with Turkish citizens residing in İzmir. The data collection process involved semi-structured interviews with 14 participants from different demographic backgrounds. The participants' perspectives were analyzed thematically to identify patterns of cultural adaptation, integration barriers, and the role of media in shaping public perception. The study's qualitative methodology allows for a nuanced understanding of intercultural interactions, capturing personal experiences and societal attitudes that may not be fully represented in quantitative research. Data saturation was reached when no new themes emerged from participant responses. Ethical considerations were strictly followed, ensuring participant anonymity and voluntary participation.

Findings

The findings reveal that intercultural interactions between Syrian refugees and Turkish citizens are shaped by various sociocultural factors, including language, religion, media representations, and national identity.

Language and Cultural Integration

Language plays a dual role in cultural integration. While some Turkish citizens view the effort of Syrian refugees to learn Turkish as a sign of willingness to integrate, others perceive language barriers as a challenge to social cohesion. Participants reported that shared linguistic elements between Turkish and Arabic facilitated basic communication, yet differences in dialect and fluency created social divisions.

Religion as a Bridge and Barrier

Many participants emphasized the role of Islam in bridging cultural gaps. The concepts of *Ensar* (host) and *Muhacir* (migrant), rooted in Islamic tradition, were frequently mentioned as a moral framework for accepting Syrian refugees. However, differing interpretations of religious practices led to tensions, with some participants criticizing perceived differences in lifestyle and moral values.

Media Representations and Public Perception

Media representations of Syrian refugees significantly influenced public attitudes. Participants reported that traditional and social media often portrayed Syrian refugees either as victims needing assistance or as a social and economic burden. Negative stereotypes, such as allegations of unfair access to social benefits, were found to reinforce xenophobic attitudes. Some participants acknowledged that direct interactions with refugees helped challenge these media-driven biases.

National Identity and Cultural Tensions

National identity emerged as a key theme, with participants expressing both inclusive and exclusionary perspectives. Some viewed Syrian refugees as part of a shared Ottoman and Islamic heritage, while others emphasized cultural and ethnic differences, seeing refugees as outsiders. The fear of cultural dilution and demographic changes contributed to nationalist sentiments, affecting attitudes toward integration.

Discussion

The study's findings align with previous research on intercultural communication and migration, demonstrating the complex and multifaceted nature of cultural interactions. The dual perception of Syrian refugees—as both cultural contributors and economic/social burdens—highlights the role of pre-existing societal narratives in shaping attitudes. The study suggests that successful cultural integration depends on reciprocal efforts from both host communities and refugees. Language acquisition programs, cross-cultural dialogue, and inclusive policies can mitigate cultural distance and enhance social cohesion.

Implications for Policy and Practice

Given the significant impact of media on public opinion, there is a need for balanced reporting that highlights both the contributions and challenges of refugee communities. Misinformation and sensationalist narratives contribute to social divisions, necessitating media literacy initiatives. Government policies play a crucial role in shaping integration outcomes. Policies that promote economic participation, education, and community engagement can facilitate smoother cultural adaptation.

Conclusion

The study underscores the importance of understanding the positive and negative aspects of intercultural encounters. While shared religious and historical ties offer a foundation for integration, linguistic barriers, media portrayals, and national identity concerns remain significant challenges. Addressing these issues requires a multi-faceted approach involving education, policy reforms, and media responsibility. Providing accessible and community-based language programs can facilitate communication and cultural exchange between refugees and host communities. Community-led initiatives that encourage interactions between Turkish citizens and Syrian refugees can reduce prejudices and foster mutual understanding. Encouraging responsible journalism and countering misinformation can help create a more balanced perception of refugee communities. Long-term policies that address employment, education, and social participation can enhance the overall integration process and contribute to social stability.

Recommendations

1. Language and Education Programs:

- Implement comprehensive language and vocational training programs to support cultural integration.
- Develop bilingual education models for children to establish cultural connections early.

2. Media and Civil Society Contributions:

- Encourage media to use inclusive language and produce content that promotes integration.
- Support civil society organizations in leading projects that enhance empathy and understanding.

3. Policy and Strategy Development:

- Balance integration policies with societal acceptance limits to ensure sustainable outcomes.

- Ensure voluntary return processes meet international standards and address basic needs.

4. Community Dialogue and Interaction:

- Develop social projects that promote cultural interaction and increase shared living spaces.

Final Thoughts

In conclusion, the integration of Syrian refugees into Turkish society presents a multifaceted challenge that requires nuanced and context-specific approaches. By examining the cultural dimensions of migration through the lens of intercultural communication, this study highlights the critical role of language, religion, national identity, and historical ties in shaping interactions. It underscores the importance of fostering social cohesion, reducing cultural conflicts, and building a foundation for mutual respect and understanding. These findings provide a basis for developing effective policies and practices that support integration while respecting cultural diversity. The experience of Syrian refugees in Turkey serves as a microcosm for broader discussions on migration, culture, and the future of multicultural societies.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı/ Contribution of Authors

Yazarların çalışmadaki katkı oranları eşittir.

The authors' contribution rates in the study are equal.

Çıkar Çatışması Beyanı / Conflict of Interest

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

There is no conflict of interest with any institution or person within the scope of the study.

İntihal Politikası Beyanı / Plagiarism Policy

Bu makale bir benzerlik taramasından geçirilmiştir ve dergi beklentilerini karşılamaktadır.

This article has undergone a plagiarism check and meets the expectations of the journal.

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı / Scientific Research and Publication Ethics Statement

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi”

kapsamında uyulması belirtilen kurallara uyulmuştur.

In this study, the rules stated in the “Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive” were followed.

Çalışmanın Etik İzin Bilgileri / Ethics Committee Approval

Gümüşhane Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 24/01/2024 tarihli, 2024/1 toplantı sayılı kararı çerçevesinde çalışma etik açıdan bir sakınca içermemektedir.

Within the framework of the decision dated 24/01/2024, meeting number 2024/1 of the Scientific Research and Publication Ethics Committee of the Rectorate of Gümüşhane University, the study does not involve any ethical concerns.